

Ми працюємо заради духовного
відродження людства

СВІТОЧ

№ 78,
червень
2024 р.

Орган Теософського Товариства в Україні

Досвід Благодаті	3	Націонал-соціалізм і Теософія.....	30
Олена Блаватська – енергія трансформації.....	6	Вчитель – людина, яка.....	38
Зустріч з О.П.Б. та Теософією	10	Поетична сторінка.....	40
Що таке Теософія?	15	Резолюції, прийняті Генеральною радою Теософського товариства.....	41
Теософія про свідомість.....	24		

Від редактора

Дорогі друзі, колеги, сестри і брати!

Перед вами черговий випуск електронного журналу, що кожні два місяці випускається Теософським товариством в Україні. Його назва свідчить про те, що ми розуміємо головною задачею всіх тих, хто прийняв до свого серця величні ідеї Теософії, нести Світло знання, розуміння, осягнення у цей світ і перетворювати це Світло у дії.

Два останні місяці Теософське товариство в Україні продовжувало працювати в умовах війни, але цей період був насичений цікавими подіями у нашому житті. Крім регулярної діяльності, відбулися урочистості Дня Білого Лотоса, які пройшли в окремих групах, а також на всеукраїнському рівні. Було запрошено гостей з Індії, співробітників-волонтерів і мешканців Штабквартири ТТ Адьяру, Каталіну і Шихара Агніхотрі, які поділилися спогадами про свою першу зустріч з теософією та працями О.П.Б. Їх розповідь розміщена у цьому випуску журналу.

Радісними подіями цього періоду були також відновлення публічної активності Музейного центру Олени Блаватської та її родини у Дніпрі, декілька заходів, до яких було запрошено Теософське товариство. Іншою важливою подією був щорічний, на цей раз вже ХХІУ Міжнародний форум «Шляхи духовного розвитку людини і суспільства», який є формою соціального служіння для багатьох членів ТТ в Україні. Діяльність Форуму відображена у «Віснику єдності», який ви також отримуете.

Хочеться також відзначити особливість того періоду, який ми, українські теософи, зараз, на третьому році війни, переживаємо разом з усіма українцями, а також усім

людством в цілому. Це певного роду період дорослішання, актуальність якого важко переоцінити. Після періоду, коли наша увага була переважно звернута на зовнішні події, забезпечення свого виживання, подолання страхів та фізичних втрат, настав період звернення у свій внутрішній простір для осмислення, усвідомлення, аналізу та синтезу. Незліченні ресурси витрачає Природа для реалізації величного еволюційного Плану, який насправді є планом розвитку свідомості. Людині в цьому Плані відведене особливе місце, бо з певного етапу вона має набути усвідомлення про цей План і стати свідомим співробітником еволюції. Співпраця людини з еволюційним планом починається з її самопізнання, самоусвідомлення, самоперетворення в бік досконалості. Авангард людства складають ті, хто досяг успіхів на цьому тернистому шляху. Нам, українцям, випало на долю набути особливо концентрований особистий досвід та переконливі свідчення результативності роботи самопізнання та перетворення себе на обізнану, чуйну і гармонійну людину. Наш досвід безцінний! Друзі, будь-які наші зусилля, спрямовані на духовний розквіт людини і доквілля, навіть якщо вони здаються нам маленькими і не вартими особливої уваги, є дуже цінними для Всесвіту. Адже саме так ми намагаємося покращити себе і навколишній світ. Це найголовніша мета, заради якої людина живе в цьому світі.

Об'єднаємо свої зусилля на цьому Шляху, друзі!

І хай благословенні будуть Ті, Хто вказав нам Шлях!

Світлана Гавриленко

Досвід Благодаті

Тім Бойд

Любов – це найвища благодать людства, найсвятіше право душі, золотий ланцюг, що зв'язує нас з обов'язком і правдою, спасительний принцип, який головним чином примиряє серце з життям і є пророком вічного добра.

Петрарка

На початку «Діаграми медитації» О.П. Блаватська (ОПБ) згадує про дві основні речі, необхідні для того, щоб залучитися до процесу медитації.

По-перше, вона говорить про необхідність «уявити Єдність», а потім говорить про подвійний аспект, пов'язаний з такими зусиллями. Перший – це «розширення в просторі»; другий – «нескінченність у часі». Отже, час і певне розширення в нашому мисленні стає важливим аспектом медитативного процесу. Коли ми переживаємо процес простого життя, час є змінним досвідом. Навіть якщо ми вимірюємо його в секундах, хвилинах і годинах, наше переживання часу змінюється. Старий вислів, що «час летить, коли ти розважаєшся» – це не просто вислів «старих людей». Це наше спільне спостереження. У моменти кризи або болю здається, що час рухається набагато повільніше. Час не є абсолютним чи незмінним. Також очевидно, що з віком час стає відносною річчю. Здається, що він минає швидше. Це поширений вислів серед людей похилого віку: «Куди це все поділося? Здається, що це було вчора». Я дивуюся, коли буваю з друзями, які мають дітей, тому що, коли я згадую про них, я пам'ятаю їх маленькими. Коли я запитую про маленьку дитину, то виявляється, що зараз вони вже закінчили коледж, або одружені. Всі ці речі є частиною цієї гнучкості у сприйнятті часу.

Проживши досить довге життя, ми усвідомлюємо одну річ: нам неможливо знати все, що

можна знати. За життя Сократа називали наймудрішим з усіх людей. Це визнання ґрунтувалося на чомусь, що було для людей фактом, але він сам заявляв: «Я знаю, що я не знаю». Він також формулював це по-іншому: «Я не знаю того, чого не знаю». Це визнання відокремлювало його від інших людей з глибокими знаннями. Протягом життя ми вивчаємо різні філософії та системи мислення, намагаючись досягнути більшу реальність. І завжди вони не можуть дати адекватного опису дійсності.

В індійській духовності виділяють чотири брахманічні стадії, або ашрами, життя: (1) молодість, де ми слухаємо і вчимося. (2) господарську діяльність, де ми застосовуємо почуте для створення сім'ї та накопичення багатства. Останні дві фази пов'язані з процесом дорослішання в напрямку нашої свідомості. (3) У третьому ашрамі ідеальним є час самоаналізу. Виконавши різні обов'язки в житті, людина вступає в час, щоб глибше поглянути на речі, спробувати з'єднатися зі станами, що знаходяться за межами земних умов. Тому він описується як «мешканець лісу». (4) Четвертий і останній ашрам – це аскеза, де відмовляються від усіх мирських стосунків, а решту життєвої енергії зосереджують на єднанні з Божественним.

Система чотирьох ашрамів ґрунтувалася на ідеалі вісімдесяти років життя, кожна фаза якого становила приблизно двадцять років. Цей віковий процес спостерігався, стандартизувався і певною мірою супроводжувався процесом

дедалі більшого зосередження та узгодження з реальністю, або Єдністю. Знову ж таки, це все було пов'язано з ідеєю про те, що існує щось поза межами нашої здатності до пізнання.

Є цікава брошура І. К. Таймні, яка вийшла в 1970-х роках. У ній розглядається тема божественної благодаті і самостійних зусиль, а також різниця між цими двома способами бачення життя і світу. «Благодать» визначається як «незаслужена божественна допомога», або крпа на санскриті.

Таймні наголошує на тому, що благодать як досвід є незаперечною і узгоджується з нашим власним досвідом. У житті більшості людей бувають моменти, коли, здавалося б, нізвідки на нас сходить якийсь піднесений досвід; коли без будь-якої видимої причини ми підносимося так, що, здається, це не виправдовується нашою поведінкою. В історії людства існує незліченна кількість прикладів. Одна з найбільш відомих і популярних пісень англійською мовою називається «Велика Благодать», в якій розповідається про досвід однієї людини. Її написав Джон Ньютон, який у своєму подальшому житті став християнським служителем. Однак, коли він отримав цей досвід благодаті, він був далекий від того, щоб бути взірцем будь-якої релігійної практики.

На початку свого життя Ньютон був работорговцем, судновласником, який купував, продавав і перевозив африканських рабів протягом 1700-х років. Саме під час перетину Атлантичного океану з кораблем, повним рабів, він отримав досвід благодаті. Про це свідчать слова пісні, яку він написав через багато років: «Дивовижна благодать, який солодкий звук, що врятував такого негідника, як я! Колись я був загублений, а тепер знайшовся, був сліпий, а тепер бачу», – це слова з першого куплету пісні.

У Біблії є відома історія про блудного сина, який покидає батьківський дім, забирає свою частку батьківського багатства і розтринькує

його в мандрах, дійшовши до принизливого стану в далекій країні. Там він живе своїм життям, відірваний від слави, яку знав, голодний і працюючи на найнижчій роботі. Одного разу він згадує, як добре йому жилося в батьківському домі. З важким відчуттям того, що він залишив позаду, він заявляє: «Я встану і повернуся до дому мого батька». Отже, є цей благодатний момент, який багато хто описав би як незаслужений його поведінкою та діяльністю. Це лежить поза межами того розуміння, на яке ми зазвичай можемо претендувати.

Інший момент, на який звертає увагу Таймні у своїй короткій статті, полягає в тому, що існує два погляди на те, як багато людей живуть своїм духовним життям. Є ті, хто вступає на шлях бхакті, спустошуючи себе в любовній відданості Божественному з очікуванням і переживанням «незаслуженого», божественно дарованого благословення. Санскритським словом, що позначає інший підхід до самодостатніх зусиль, є пурушартха – дух (пуруша), чия цілеспрямована діяльність (артха) спрямована на створення осмисленого життя. Це дуже добре узгоджується з теософською точкою зору, що всесвітом керують закони причини і наслідку, карми.

З точки зору самодостатніх зусиль, благодать не є довільною і не з'являється просто тому, що якась недостойна людина просить або молиться про неї. Мислення полягає в тому, що, навіть якщо вона невидима, повинна бути причина. Виникає питання, яка з цих конкуруючих ідей є правильною? Або, яке поєднання цих двох є точним поглядом на всесвіт і те, як ми функціонуємо в ньому?

Ми знаємо, що кожна причина не обов'язково проявляється у безпосередньому наслідку. У царині механіки чи хімії результати з'являються швидко, роблячи усвідомлення зв'язку між причиною і наслідком чітким. Ми змішуємо певні хімічні речовини разом, і певні

речі відбуваються прямо на наших очах. Але в медико-біологічних науках все інакше. Коли ми говоримо про біологічний світ, який складається з живих істот, ми саджаємо насінину, яка виглядає як камінчик, і з часом вона стає чимось зовсім іншим. Причини, закладені в цьому насінні, якщо їх плекати, з часом проявляються.

Діти народжуються в процесі вагітності, яка триває дев'ять місяців від моменту зачаття до появи повноцінної людської істоти. У геологічному світі ми чуємо про землетруси, що відбуваються в різних місцях по всьому світу. Це довготривале явище, коли тектонічні плити Землі штовхаються одна проти одної протягом певного періоду часу. Сили, що генеруються, якийсь час не проявляються, але в якийсь момент відбувається раптовий потужний і руйнівний викид. Причини не виявляються миттєво. Існує думка, що подібне накопичення внутрішніх ефектів пов'язане з переживанням благодаті.

Для тих, хто знаходить цінність в теорії реінкарнації, коли ми думаємо в термінах багатьох життів, кожна окрема причина не має свого розквіту в кожному житті. Ми схильні ділити карму, що буквально означає «дія», на два полюси – причину і наслідок. Стародавні мудреці, які глибоко замислювалися над цим питанням, класифікували карму на три типи: 1. Прарабдха: та карма, яка «дозріла» і знаходить своє вираження в цьому житті. 2. Санчіта: загальний резервуар нашої карми, з якого лише частина активна в кожному конкретному житті. 3. Агамі – карма, яку ми створюємо в даний момент, від моменту до моменту.

У тибетському буддизмі є кумедний спосіб вирішити проблему незрозумілості Благодаті, зберігаючи при цьому причинно-наслідкову модель карми. Вони визнають, що навіть якщо ми приймаємо карму як один із законів всесвіту, є речі, які все ще залишаються непоясненими. Так, у них є категорія карми, описана як «щаслива карма». Це не те, що обов'язково є резуль-

татом наших дій, це ніби вселенські сили поза нашим розумінням вступають у змову, і ми отримуємо благословення.

Одна з труднощів для нас полягає в тому, що наша свідомість не є достатньо експансивною, щоб охопити повний опис реальності. Якими б глибокими ми не були студентами чи практиками, як було сказано в шекспірівському «Гамлеті»: «На небі і на землі є більше речей, ніж мріє ваша філософія». Навіть ОПБ, пишучи «Таємну Доктрину», зазначала, що багато слів і думок не були її власними, і що дуже часто їй давали писати речі, які вона не до кінця розуміла.

Незалежно від того, чи ми називаємо це благодаттю, чи просто природою речей, ми виявляємо, що в нас є певні речі, які не є результатом наших зусиль. Сама ідея про те, що існує Божественний план, в якому функціонуємо не тільки ми, але й кожен атом та енергія цього всесвіту, є фундаментальною для розуміння духовності. Ми є нескінченно малою частиною Великого Життя, для якого наша особиста воля і зусилля не мають сенсу. Усередині нас візерунок, який закарбований таким чином, що зусиллям або Благодаттю нам усім судилося зрости до повноти самого Божества.

Це думки, які можуть допомогти нам виробити збалансований підхід. Дж. Крішнамурті назвав Істину «бездоріжжям». Не існує усталених засобів, щоб дослідити чи описати її. Румі у своєму вірші сказав: «За межами уявлень про зло і добро є поле. Я зустрів тебе там. Коли душа лежить у тій траві, світ стає надто повним, щоб про нього говорити. Ідеї, мова, навіть фраза «одне одного» не має жодного сенсу». Нас оточує і пронизує універсальна свідомість, яка є божественною за своєю природою. Ми тут, щоб з'єднатися з нею.

Олена Блаватська – енергія трансформації

Світлана Гавриленко,

к.ф.-м.н., Президент Теософського товариства в Україні

Виступ на Наукових читаннях «О.П. БЛАВАТСЬКА. ТВОРЧА СПАДЩИНА – ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ» 12 квітня 2014 р.,

Муз.Центр О.П.Блаватської та її родини, Дніпро.

Олена Петрівна була обрана долею для виконання важливої місії, яка ще не до кінця публічно усвідомлена і визнана. Її кульмінаційний двотомний труд «Таємна доктрина» дав допитливому людському розуму безліч інноваційних ідей, а її дітище Теософське товариство намагається поширювати та популяризувати ці ідеї.

У цьому короткому виступі хотілося би стисло відзначити ті характерні риси зміни парадигм сучасного світобачення, які вже відбуваються завдяки впливу ідей О.П.Б., та які ще будуть поглиблюватися і поширюватися. Це перш за все ідея ЄДНОСТІ життя у всесвіті, звідки випливає взаємоповязаність, взаємозалежність, взаємообумовленість всього живого. А неживого у природі не існує. Також це ідея багатовимірності, багатоплановості людини і світу. Звідси випливає факт співіснування фізичного, матеріального світу з різноманітними за своїми проявами тонкими світами.

Давайте тепер розглянемо ці позиції в контексті змін світогляду сучасного людства. Як стверджують вчені, картина світу формується під впливом різних галузей науки та культури суспільства, вона є одним із

фундаментальних досягнень цивілізації, її інтегральним виразом. Формування картини світу сучасної західної цивілізації відбувається переважно під впливом науки. Саме наукові досягнення кінця XIX і початку XX століття зумовили великі зміни в матеріалістично-механістичній системі, що склалася раніше, уявлень про світ. Подільність атома, взаємозв'язок матерії та енергії, часу та простору дали величезний пласт матеріалу для осмислення та синтезу, для чого потрібно було вийти за межі матеріалізму. Говорячи про щеплення позачасової мудрості до дерева науки кінця 19 століття, у вступі до «Таємної Доктрини» О.П. Блаватська написала такі слова: «...слід заздалегідь очікувати і приготуватися до заперечення цих навчань. Ніхто, який називає себе вченим у будь-якій галузі точної науки, не дозволить собі серйозно розглядати ці вчення. Вони будуть осміяні і відкинуті а рїогі у цьому столітті, але тільки у цьому. Бо у XX столітті нашої ери вчені почнуть визнавати, що Таємна Доктрина була вигадана чи перебільшена, але, навпаки, просто накидана...». І далі: «Вказаний ключ має бути повернутий сім разів, перш ніж вся система буде розкрита.

Ми зробимо лише один поворот і тим дозволимо оку непосвяченого зазирнути в таємницю. Щасливий той, хто зрозуміє все!» [1, с. 44 – 45].

Для того, щоб зерна дали багаті сходи, ґрунт, в який вони будуть посіяні, повинен бути відповідним чином підготовлений. Інакше кажучи, щоб у системі почався процес самоструктурування, має бути підготовлене середовище для самоорганізації. У XIX ст. таким середовищем мало стати накопичене на той час наукове знання. Проте відомо, що це знання розвивалося з урахуванням класичної фізики, основу якої складала механістична картина світу. Тому природно, що «Таємна Доктрина», наскрізь пронизана ідеями еволюціонізму, які ми зараз пов'язуємо з такими поняттями як цілісність, циклічність, фрактальність, самоорганізація, ієрархічність, самоподібність тощо, не могла бути сприйнята науковою спільнотою в той час, коли наука ще не знала багато про будову речовини, коли до неї ще не увійшли такі поняття як відкритість, нелінійність, нестійкість і багато іншого.

Тим не менш, розглядаючи з сучасної точки зору період, що передував появі «Таємної Доктрини», можна з упевненістю сказати, що зерна все-таки впали на підготовлений ґрунт. Таким ґрунтом стали численні досягнення у галузі термодинаміки, фізичної хімії, математики, які з'явилися попередниками неklasичної науки, основним предметом вивчення якої стала фізика станів.

У своїй головній праці «Таємна доктрина» О.П.Блаватська передбачила багато відкриттів науки і дала широкий обрій уявлень про еволюцію Всесвіту та людини, що послужило і ще довго буде служити надиха-

ючою перспективою в роботі дослідників у різних галузях пізнання.

Поєднання нових наукових технологій і позачасової мудрості дозволило фізичній науці вийти на рівень метафізичних уявлень. «Ілюзорна природа матерії», про яку писала Блаватська, знайшла своє відображення в ефекті корпускулярно-хвильового дуалізму, а потім у сучасній квантовій фізиці. Відкриття Ейнштейна пов'язало просторові та часові виміри та ввело в науку уявлення про світ як про просторово-часовий континуум. Більше того, в результаті розвитку ідей Ейнштейна, з'явилася нова теорія – теорія фізичного вакууму, яка не тільки включає свідомість у картину світу, а й вказує на визначальну роль Вищої реальності при народженні грубої матерії з нічого. Вища реальність розглядається рядом дослідників як Надсвідомість, Надрозум чи Бог.

Багатопланова структура людини і Всесвіту, запропонована теософією для поглиблення та розширення розуміння світоустрою, за минуле століття вплинула на такі наукові галузі як медицина, психологія, педагогіка. В результаті інтеграції традиційних та академічних підходів саме у цих галузях знань про людину народилася і розвивається валеологія, наука синтезу уявлень про життя, яка народилася саме у нас, в Україні, і має викладатися у школах та вузах як одна з основних світоглядних дисциплін.

Також у медицині народилася та активно розвивається інформаційна медицина, заснована на дослідженні та використанні законів біо-енерго-інформаційної взаємодії людини та природи. Одним із благодатних результатів цього стало створення великої кількості технологій здоров'я, що дозволяють медицині повернутися від боротьби з

хворобами до охорони, підтримки та відновлення здоров'я.

Протягом ХХ століття величезних успіхів досягла психологія, воістину знайшовши предмет свого дослідження. Розвиток концепції «психе» (душі) у контексті багатоплановості людської істоти вивела психологію на нові горизонти та нові галузі дослідження. Це когнітивна психологія (психологія пізнання), трансперсональна (надособистісна) психологія, дослідження еволюції свідомості, це психосинтез як альтернатива психоаналізу та спроба проникнення в суть стану цілісності, недвоїстості, стану *mindfulness* (цей термін важко перекласти).

Сучасне суспільство ставить високі вимоги до освіти. Педагогіку слід розглядати як мистецтво пестування душі дитини, а не тільки як інструмент інтелектуального розвитку. Гуманна педагогіка – як науковий напрям і як суспільний рух – завоювала сьогодні серця мільйонів людей, і це є проявом тенденцій Ери Водоля, коли зміни приходять не за вказівками державних інституцій, а під впливом освіченої громадської думки.

Широта охоплення еволюційних процесів, окреслена в Таємній Доктрині, прямо чи опосередковано надихнула багато наукових досліджень на стику звичних наукових напрямів і пластів культури.

Можна згадати метаісторичні дослідження давніх цивілізацій на стику етнології та онтології, кроскультурний діалог, а також синергетику, або теорію складних систем – міждисциплінарний напрям науки, що вивчає загальні закономірності явищ і процесів у складних нерівноважних умовах, з урахуванням властивих їм принципів самоорганізації.

Ідея необхідності ієрархічного устрою складної цілісної системи і, відповідно,

провідників і посередників, що забезпечують зв'язок між різними планами існування, легко впізнається в сучасних роботах із синергетики, в яких математично обґрунтовується необхідність тонкого узгодження показників нелінійності джерела та середовища для того, щоб міг бути забезпечений нескінченно складний спектр існування спільно побудованих структур. Цікаво, що для розвитку системи, тобто переходу на більш високий ієрархічний рівень, необхідно, щоб процеси протікали із загостренням.

Сучасна математична наука активно розробляє теорію процесів самоорганізації та еволюції відкритих складних нелінійних систем. Поняття фрактальності, що відображає такі характеристики системи як негладкість, ієрархічність, самоподібність, спадковість, легко впізнавані в описі еволюції Людства та Корінних Рас у «Таємній Доктрині»: у кожній Манвантарі є сім Кругів, кожна Корінна Раса має сім субрас; кожна субраса, у свою чергу, має сім відгалужень, а «малі племена, гілки та відгалуження останніх незліченні» [2, с. 502-503].

Ідея фрактальності легко впізнається і у вченні про Монади. Численні ієрархії розумних Его, свідомих або несвідомих, «самопізнаючих» і «пізнаючих Істот», можуть бути представлені як безліч множин, тонко переплетених між собою, що впливають одна на одну. Фактично вимальовується образ складної цілісної системи, що утворюється з нескінченної множини дисипативних структур із фрактальною вимірністю. У «Таємній Доктрині» використовується дуже співзвучне цьому образу поняття – монадичні множини, або колективні Монади [1, с. 252, с. 814-815]. Саме там вказується, що у Природі розрізняються три окремі схеми еволюції, які «поєднувалися і переплелися у всьо-

му до повної неможливості розчленування», утворюючи, в такий спосіб, єдине ціле. «Це плани Монадичної (чи духовної), Розумової та фізичної еволюції» [1, с. 256]. Кожна з цих систем має свої закони і управляється і керується різними групами найвищих Розумов, або Логосов [1, с. 256].

Ще раз хочеться звернутися до основного принципу, на якому ґрунтується вчення позачасової мудрості, принципу Єдності всього суцього. У «Таємній Доктрині» життя сприймається як Єдина Форма Існування, що виявляється у «тому, що називається Матерією, чи тому, що, неправильно розділяючи, ми називаємо у людині Дух, Душа і Матерія. Матерія є Провідником прояву Душі на плані існування. Душа ж є Провідником на вищому плані для прояву Духа, і ці троє є Трійця, синтезована Життям, яке насичує їх усіх». Ідея Єдності Всесвіту знайшла своє філософське обґрунтування як властивість тотальності, або взаємопов'язаність, взаємозумовленість, взаємозалежність всього суцього; а ідея Братства Людства стала практично здійсненою завдяки сучасним інформаційним технологіям.

Є ще один важливий аспект, який вказує теософія у зв'язку з науковими дослідженнями. Це — моральний аспект. І він стосується не стільки науки як сфери пізнання, скільки вченого як суб'єкта процесу пізнання. Багато напрямів сучасної науки наполегливо вимагають прийняття з боку вченого відповідаль-

ності за ті результати, які можуть бути за результатами його діяльності.

Знання та Благо у певний історичний період були роз'єднані, було проголошено теорію «Чистого» знання. І сьогодні настав час переоцінки уявлень, що склалися, про співвідношення науки і моральності, розуму і блага. Синтез істини і добра, науки та моральності не відбувається автоматично, це повинні здійснити самі діячі науки, які є моральними авторитетами та носіями морального імперативу в науці. Сьогодні особливий тягар відповідальності лягає на тих, хто генерує нові ідеї, знаходиться на передньому краї наукового пошуку. Як зазначав академік В.І.Вернадський, моральна сила нації є її національним багатством, і коли вчений відчує і побачить нові шанси для прориву людства в майбутнє, коли він отримає щасливу нагоду зазирнути далі за інших, то на нього лягає особлива відповідальність за те, щоб його результати швидше були використані для благих цілей. І тут учений поєднує обов'язок, високу самосвідомість, совість, громадянську мужність та наукову сміливість. Це надзвичайно важлива риса формування нової парадигми науки і водночас вимога формування нового світобачення.

Отже, звернемося з величезної вдячності до пам'яті нашої славної співвітчизниці, О.П.Блаватської, за її звитяжний труд у напрямку вдосконалення нашого уявлення про себе і про світ.

Досконала гармонія - це досконала рівновага, тож істинний учень той, хто врівноважує в собі необхідні якості; у кому дисбаланс перебільшення чи применшення основного принципу відсутній.

Шрі Рам. Людський інтерес

Зустріч з О.П.Б. та Теософією

Інтерв'ю Світлани Гавриленко з Каталіною Ісаза Кантор Агніхотрі та Шихаром Агніхотрі на День Білого Лотоса 8 травня 2024 р.

Каталіна Ісаза-Кантор Агніхотрі має почесний ступінь з літератури за спеціальністю управління культурою, магістр освіти, викладач, перекладач,

редактор і багаторічний волонтер.

Народилася в Колумбії, завжди відчувала себе громадянкою світу. Це спонукало її до подорожей, які дозволили їй познайомитися з іншими культурами, способами мислення та мовами. У 2019 році залишила роботу викладача університету, щоб переїхати до штаб-квартири ТТ в Адьярі.

Член ТТ з 2006 року, зв'язалася з теософією завдяки своїм батькам. Приєднатися до ТТ означало знайти дорогу додому. Відтоді вона виконувала різні обов'язки: члена правління колумбійського ТТ, координатора Ордену Лицарів Круглого Столу, організатора груп молодих теософів з вивчення англійською та іспанською мови, була волонтером у ТТ Brazil, зараз працює в Адьярі перекла-

дачем, допомагаючи з міжнародними онлайн-конференціями, секретар Школи Мудрості-Адьяр, співробітник соціальних медіа TS Adyar.

Редактор *Selección Teosófica* (колумбійський журнал), автор і лектор на національному та міжнародному рівнях різними мовами. Член правління Всесвітньої федерації молодих теософів. У 2020 році разом зі своїм чоловіком розпочала канал «PragyaCSstudio» на YouTube, щоб поширювати теософію без обмежень мов.

Шиххар Агніхотрі працював у торговельному судноплаванні та пішов у відставку за власним бажанням після 10 років роботи в морській службі, щоб

піти на шлях пізнання свого внутрішнього «я».

Приєднався до ТТ у 2008 році., член-засновник ложі ТТ «ПРАГЯ» та Групи ТОС «МАЙТРИ».

Виконуючи обов'язки національного лектора індійської секції та міжнародного спікера TS Aduar, проводив різні навчальні табори / семінари / молодіжні табори / публічні лекції з теософських тем, управління стресом і цілісного здоров'я по всій Індії в теософських відділеннях, школах і коледжах, а також виступав з доповідями на міжнародних теософських форумах.

У травні 2020 року разом із дружиною Каталіною створив YouTube-канал «PragyaCSstudio», щоб зробити теософські вчення доступними якомога більшій кількості людей на багатьох мовах. Зараз на волонтерських засадах обіймає посаду виконавчого помічника генерального директора в офісі адміністрації та проживає з сім'єю в Міжн. Штаб-квартира ТТ в Адьярі, Ченнай, Індія.

Шикхар сильно інтуїтивно вірить, що НЕМАЄ ІНШОГО ШЛЯХУ, яким можливо йти, крім внутрішнього.

Світлана: Як ви познайомилися з теософією і теософським товариством?

Каталіна: У нинішньому житті це було з мого дитинства. У мене була добра карма що я народилась в сім'ї духовних батьків. Мій батько читав Таємну доктрину, я пам'ятаю, як мене приваблював глибокий і дуже проникливий погляд жінки на обкладинці книги. Пізніше я дізналась, що то була ОПБ. Моя мама організовувала сімейні навчальні групи по Бхагават-Гіті, усі ми, мами, тато і я, годинами розмовляли про смерть, реінкарнацію, сенс життя та єдність усіх істот, я могла вільно висловлювати свої думки. Вони ніколи не нав'язували мені жодної релігійної думки, поважаючи вибір мого внутрішнього ества. Вони завжди своїм прикладом показували

мені відкритість, свободу думки і були прикладом братерства і служіння, глибокого розуміння життя. Вони своїм прикладом вказали мені шлях до Теософії і Теософського Товариства не словами, а вчинками, глибокою любов'ю. Я стала волонтером ТТ у Колумбії до того, як стала членом Товариства, і я досі пам'ятаю момент, коли я відвідала першу офіційну навчальну ложу: всі ідеї глибоко резонували в моїй душі і я відчувала, що всі учасники мали якусь особливу енергію. Я почувала себе як вдома. Коли я зрозуміла, що настав слухний момент, я стала членом ТТ у 2006 році, через 3 роки після смерті мого батька. Ми з мамою є активними членами Товариства до сьогоднішнього дня.

Шихар: Що ж, у цьому житті, я б сказав, я зіткнувся з теософією та ТТ завдяки моїй матері (Васумати), яка є натхненням не лише для мене, але й для багатьох інших, яких вона залучила до теософії не лише через поширення теософської літератури, але й як людина, яка докладає зусиль, щоб жити за цим вченням та намагається впроваджувати їх у повсякденне життя, хай, можливо, і не у досконалій манері, але все ж таки так, як це зробив би будь-який інший щирий дослідник теософії, пробувати знову і знову. Я досі пам'ятаю, як після закінчення викладацької роботи в коледжі, щотижня у нас вдома влаштовувались збори ложі, ложі, яку вона заснувала в маленькому містечку, де ми жили у той час, і це дуже приємні спогади і в той же час це загадка для мене, що близько 30-35 людей регулярно збирались і завжди це було схоже на невеличку родину, що збиралась разом. Крім того, кожного разу, коли вона відвідувала будь-який теософський навчальний табір,

вона брала нас із собою, що відкривало для мене те середовище, і це пізніше виявилось дуже корисною моральною підготовкою для прийняття рішення щодо життєвого шляху.

Світлана: Як теософія змінює повсякденне життя?

Шихар: Я думаю, що у мене є дуже коротка відповідь на це – теософія не змінює повсякденного життя, ЯКЩО нею не жити. І це стосується не лише теософії, а й будь-якого іншого вчення, яке, як очікується, може привести до трансформації. Це так само, як лише читати назву ліків та інструкцію по їх використанню, хвороба не зникне, якщо ліки не вийняти з оболонки і не прийняти. Дж. Крішнамурті негайно втілював у життя знання, які він отримував від свого Вчителя, тому і відбувалась його трансформація. Отже, єдиною перешкодою в перетворенні є наші власні зусилля, а точніше їх відсутність. Що стосується цього процесу, то теософія, якщо її втілювати в життя, починає показувати нам обумовленості, забобони, сумніння та матеріалізм, у тенети якого ми всі потрапили, і які втягують нас в егоцентричний спосіб життя, що стало загальною тенденцією і через що кожна людина та планета стикаються з життєвою кризою. Теософія змушує нас усвідомити все це, і це Полум'я Свідомості починає поступово спалювати все психічне сміття, роблячи нас вільними від нього, і тоді відбувається трансформація.

Каталіна: Теософія – це жива сила. Вона дозволяє нам взяти на себе відповідальність, бути архітекторами власної долі. Вона веде нас до поміркованої трансформації нашого характеру. Через теософію ми знайомимось з вченнями, які дають нам ключ до розуміння життя. Наприклад, знання та розуміння таких речей, як карма та принцип її роботи,

дає логічне пояснення певним життєвим обставинам та життєвим викликам; Погляд на семирічну будову людини і Всесвіту показує нам, що в бутті є щось більше, ніж те, що можуть нам показати наші обмежені органи чуття; бачення процесу реінкарнації або знання про існування Божественного Плану дає нам ширший погляд на наші особисті обставини цього конкретного життя, незалежно від того, називаються воно гарним чи поганими; Знання сили думки є одним з дуже корисних і практичних інструментів для нашого життя. Все це змушує нас дивитися на речі ширше і, таким чином, ставити питання про своє місце, відповідальність і місію. Поміркована трансформація характеру, або самотрансформація, починається тоді, коли ми дійсно застосовуємо вчення, дані нам, у нашому повсякденному житті та міжособистих стосунках. Тільки з практикою в повсякденному житті Теософія може стати тією живою силою. Учитель К.Х. писав: Істини і таємниці окультизму складають тіло найвищої духовної важливості, одночасно глибоке і практичне для світу в цілому. Вони даються нам для практичного впливу на життя людства.

Світлана: Яка для вас найяскравіша риса життя О.П.Б.?

Каталіна: О.П.Б. — одна з найвидатніших особистостей в історії людства та моя особиста героїня, життя якої було сповнене яскравих рис і моментів. Вона об'їхала навколо світу сім разів, отримуючи вчення від людей з усіх континентів, усіх рас і культур; Вона жила у недсяжних для 19 століття місцях, особливо для жінки. Вона виступала проти будь-якого шляху, який означав догматизм та інтелектуалізм, наполягаючи на важливості «шанування правди ділами/

вчинками». І при цьому вона обрала свою долю і обов'язок і вирішила присвятити себе справі Майстрів. Коли Майстер дав їй можливість зробити блискучу кар'єру піаністки, або присвятити своє життя справі Майстрів, які несуть людству глибоку Стародавню Мудрість, вона, без найменшого натяку на сумнів, вирішила присвятити себе цій справі на благо всього людства. Її відмова від буденного та мужність надзвичайно надихають. Якщо ми подивимося на це глибоко, то її життя є ідеальним застосуванням Золотих сходів.

Шихар: Якби мене попросили описати життя О.П.Б. трьома словами – ці три слова були б: Мужність, Мужність і ще раз Мужність. У кожную хвилину і у кожен час її життя мужність була однією з найяскравіших рис, як на мене, Мужність завжди була присутня в її житті. Будь то прийняття рішення про створення ТТ, знаючи про виклики, пов'язані з цим, будь то подорожі по світу на самоті, будучи ще дівчиною в ті часи, будь то гнів місіонерів і спіритуалістів, зради і змови протягом майже всього її життя, будь то вибір між відходом з тіла або закінченням книги «Таємна доктрина», відчуваючи при цьому величезний біль і дискомфорт в тілі – мужність – це те, що супроводжувало її протягом усього життя, що також робило її придатною та кваліфікованою для слідування порадам, які вона отримала від Майстрів.

Світлана: Яка ваша улюблена книга О.П.Б. і чому?

Шихар: Кожна робота НРВ є моєю улюбленою, і всі вони направляли та надихали мене знову і знову, але вибрати одну з них – справді складне завдання. Але якщо мені доведеться вибрати щось одне, я можу сказати, що «Практичний окультизм» від НРВ

дуже близький моєму серцю, тому що це не тільки спонукає до роздумів дослідження езотеричних знань, а й містичних практик. У цій стислій, але глибокій роботі О.П.Б. проводить чітке розмежування між окультизмом, теософією та окультним мистецтвом, даючи читачу дуже чітке уявлення про все. Спираючись на свої глибокі знання давніх традицій мудрості та езотеричного вчення, Блаватська пояснює практичні прийоми реалізації єдності життя, виховання духовної свідомості та розуміння прихованих законів природи. За допомогою захоплюючих прикладів, проникливих спостережень і практичних порад вона пропонує читачам зазирнути в таємниці невидимого світу та запрошує їх вирушити в подорож самопізнання та духовної трансформації. «Практичний окультизм» служить позачасовим путівником для шукачів істини і мудрості, надихаючи людей досліджувати глибини власної свідомості і розкривати таємниці Всесвіту.

Каталіна: Таємна доктрина багато значить для мене. Не тільки тому, що це була книга, яку читав мій батько, коли я була загіпнотизована очима О.П.Б. на обкладинці, але і тому, що більше 5 років в ложі Спінози в Боготі я брала участь у її вивченні. Читання її в групі створює особливу атмосферу серед тих, хто щиро її вивчає. Індивідуальне вивчення ТД в тиші підсилює можливості розуму і сприйняття. Читаючи її, я сприймаю не лише слова, які бачать і читають мої очі, але й відчуваю невидимі виміри. Вивчення «Таємної доктрини» — це трансцендентний досвід, що межує з поетично-містичним і тим, що можна досягнути розумом. Заглиблюючись у це вчення, ми можемо спробувати зрозуміти не тільки космос, макрокосм і мікркосм, але і те, що є життєво важливим для людства: нашу внутрішню приро-

ду і можливості нашої дхарми і служіння як членів теософського руху. Одним із ключів до читання Таємної доктрини, по що згадувала О.П.Б., є інтуїтивне сприйняття через очищений і відкритий розум. Ми можемо використовувати Таємну Доктрину як духовне вчення, піднімаючи нашу свідомість на рівень Буддхі. Тільки за допомогою інтуїції ми можемо побачити щось, що просвітить нас і послужить світові.

Світлана: Яке значення мають роботи та вчення О.П.Б. у сучасному світі?

Каталіна: Вони є надзвичайно актуальними не лише сьогодні, але й у будь-який час, оскільки людство ще не досягло рівня справжнього духовного вираження та практики. Вчення стародавньої мудрості, якій О.П.Б. віддала усе своє життя і приклала зусилля, аби донести його до нас, є універсальним, позачасовим. Йдеться про мудрість, яка є динамічною та глибоко пов'язаною з самим життям, живою та творчою. Отже, це вчення є універсальним для всіх часів і всіх типів людей, які зацікавлені у відродженні людства. Єдність усього живого, еволюція, яка присутня у всьому, взаємопов'язаність усіх істот, любов як сила, що пронизує все, все це вчення, які О.П.Б. дала людству, і дала в тій мірі, в якій вони необхідні для того, щоб людство рухалося до реалізації божественного плану, і воно завжди буде актуальним.

Шихар: Роботи та вчення О.П.Б., яке насправді є Позачасовою мудрістю, актуальні для всіх віків і часів. Бхагвад-Гіта,

Упанішади, Біблія, Трипітак і т.д. були дані тисячі років тому, але вони все ще є не тільки актуальними, але й маяками світла в сучасному світі. Подібним чином, роботи та вчення О.П.Б., які також є однаково цінними за змістом та натхненням, стають все більш актуальними, особливо коли ми бачимо, що егоцентричний спосіб життя призвів до ситуації, коли не лише більшість людей, а й уся планета стикається з численними проблемами. І така ситуація виникла тому, що в сучасному суспільстві в усьому світі знанням поклоняються без будь-якої уваги до його етичного чи морального підґрунтя. Було відкрито атомну енергію і для чого її вперше використали – для виготовлення бомби. Дослідження в галузі біології виходять на нову висоту, але в той же час триває гонка біологічної зброї. Матеріальний прибуток став єдиним орієнтиром успіху настільки, що довелося прийняти закон, який би нагадував корпораціям про їхню соціальну відповідальність.

І в цьому полягає різниця між Мудрістю і Знанням. Мудрість має творчий, інклюзивний та цілісний підхід до життя, тоді як знання/наука, позбавлені етики, призводять до деструктивного, ексклюзивного та сепаратистського підходу до життя. Отже і О.П.Б. і ТТ з моменту свого заснування в 1875 році голосно проголошує послання нероздільності, послання взаємопов'язаності всіх істот і єдиного життя, що проявляється в безлічі форм – це єдиний шлях до гармонійного і процвітаючого майбутнього людства на цій планеті. І саме з цієї причини будь-яке подібне вчення актуальне поза обмеженнями часу.

Що таке Теософія?

Юлія Шабанова*, Дніпро

Поняття «теософія» вже декілька тисячоліть існує в культурному просторі. При цьому, однозначного визначення дефініція «теософія» не отримала ані у філософській, ані в культурологічній, ані у теософській сферах. Багато теософів задавалися з'ясуванням суті поняття «теософія». Так, п'ятий президент Теософського товариства Шрі Рам у своїй роботі «Чому теософія залишається невизначеною» пише: «Слово «теософія» не визначається ані в статуті Товариства, ані в будь-якому офіційному документі. Передбачається, що кожен із нас повинен відкрити для себе, що це таке теософія й у чому її сутність» [1].

Визначення теософії, представлені в енциклопедичних, наукових та теософських виданнях, умовно можна поділити на дві групи:

- Визначення теософії, як «будь-якої релігійної чи філософської системи, що базуються на містичному збагненні та ін-

туїтивному усвідомленні божественної природи» [2];

- Розуміння під теософією «системи поглядів представників Теософського товариства, заснованого в 1875 році, що спирається на вчення брахманізму та буддизму, заперечуючи існування особистісного Бога» [2]. Цей погляд претендує на онтологічну абсолютність теософії та її статус «Релігії мудрості» [3; 6; 9; 10; 11; 12; 13].

Виходячи з широкого кола дефініцій теософії, в наданому дослідженні пропонується осмислення поняття теософія, виходячи з різновекторних поглядів та історичних етапів соціокультурного здійснення.

Трансцендентна природа теософії

В основі теософії покладена цілісна картина світобудови у єдності взаємозв'язків і закономірностей всіх можливих планів бут-

* Юлія Олександрівна Шабанова – доктор філософських наук, професор, директор науково-дослідницького центру «Інститут світової культури», професор кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності Дніпровської академії музики. Дніпровське відділення Теософського товариства в Україні «Ложа ім. О.П. Блаватської».

тя. Джерелом даного знання є гіпотетично уявлена Софія, Мудрість – поняття, що вислизає від кінцевої раціонального визначення, але виступає вічним орієнтиром збагнення Істини. Це трансцендентне джерело світоустрою, що дає підстави для розуміння теософії не як знання людини про Бога його атрибутів (теологія), а, умовно кажучи, самоусвідомлення Бога, тобто Божественна мудрість. Ядром теософії є духовний ідеал спрямованості людини до досягнення цілісності через життєву практику та прояви аспектів духовної культури. Говорячи про Божественну Мудрість, О.П. Блаватська [4], пише: «Мудрість ця – така ж давня, як і сам людський розум. Першим похідним від назви став титул мудреців— верховних жерців цього культу істини. Згодом ці титули трансформувалися у слова філософія та філософи (аматори мудрості)» [5].

Універсальний статус теософії

Завдяки метаісторичності духовного ядра, теософія претендує на універсальність, як основу всіх витоків культурного розвитку на зорі становлення людства. Універсальні ідеї о створенні світу покладені в основу міфології, містеріальних та магічних практик давнини, що спираються на уявлення про єдність духовної природи людини та трансцендентної основи світу, вираженої в синкретичній формі цілісного світорозуміння. Теософія ґрунтується на об'єктивності абсолютної сфери знань у вигляді дораціональних уявлень про сутнісну єдність світу. Теософські уявлення, укорінені в культурі раніше, ніж філософія, наука і релігія, представлені через символічне світосприйняття і цілісне світорозуміння про сутність світу у

вигляді езотеричних доктрин, культово-ритуальних дій, містеріальних практик.

В основі планетарної культури в цілому й неповторності різнобарв'я її етнічних та національних проявів покладено загальний задум, універсальний «сценарій», так звана «вічна філософія» (лат. *Philosophia perennis*), що імпліцитно керує людським опануванням універсальних законів буття та сприяє наближенню людства до сакрального джерела – Істини в її необумовленій чистоті. Вічна філософія – термін, який чітко не визначений, але імпліцитно присутній в історико-філософському контексті та споріднений теософії, як позачасової мудрості. Філософи, які інтуїтивно відчують істину і прагнуть проникнути в глибину реальності, гіпотетично припускають єдине джерело і єдиний об'єктивний план світобудови. Саме ця універсальна основа всього існуючого і може вважатися «вічною філософією» або теософією – як неписаної філософії або універсальної основи всіх вчень, концепцій та ідей, що створює людство через духовні надбання досвідченого знання, набутого шляхом містичного єднання глибинного Я та Абсолюту.

Теософія як стан свідомості

Як практичний рівень життєвої практики теософія проявляється в якості особливого стану свідомості, що дозволяє людині обрати шлях згасання обмеженого Еґо й сприяти входженню Самості (глибинного Я) в потік еволюції, відчуючи власне місце й місію на цьому шляху. Цей шлях є інтроспективним рівнем самодослідження духовного та включення людини в єдиний цілісний простір бут-

тя. Так містичне, таємне, приховане, як сяйво абсолютної Істини, стає визначальною ідеєю теософії. Трансцендентне є джерелом сакральних прозрінь та основою свідомості великих духовних особистостей людства до яких можна віднести Будду, Зороастра, Мойсея, Ісуса Христа, як пророків нових релігій та духовних вчень загальнокультурного рівня. Зберігаючи трансцендентне ядро, теософія набуває езотеричних форм, закритих для профанної свідомості. У надрах кожної релігії існують містичні вчення, що зберігають універсальну ідею трансцендентності, такі як Ісіхазм у Християнстві, Каббала в Юдаїзмі, Суфізм в Ісламі тощо.

Трансформуючись у сферу раціонально-системного світорозуміння, ідеї теософії складають основу наукових концептів середньовіччя, таких як алхімії, астрологія тощо. Сучасна квантова картина світу сприяє інтеграції теософських ідей в науковий та світоглядний обіг, підкреслюючи взаємозалежність суб'єкта та об'єкта пізнання як єдиного простору свідомості.

Історико-філософський контекст теософії

З виникненням філософії теософія позиціонує себе через лінію ірраціонально-інтуїтивних її напрямів. У надрах олександрійського неоплатонізму виникає сам термін «теософія», першу згадку якого на початку III століття нашої ери пов'язують з ім'ям Аммонія Саккаса (III ст.). Легендарна особистість цього мислителя пов'язана з традицією «неписаної філософії», яка не зафіксована у безпосередньому тексті і пе-

редавалася лише в усному вигляді від вчителя до учня, гідного сакрального знання. В історію філософії Амоній увійшов під прізвиськом Саккас (мішок), що пояснюється або його роботою в порту де він міг носити вантаж, або з його аскетичним виглядом (вдягнений у мішковину). Але відомо й інше ім'я Аммонія – «Теодидактос», тобто навчений богом. О.П. Блаватська пише про нього: «Аммоній Саккас, прозваний theodidaktos – «навчений богом»; великий вчитель, який вів життя настільки чисте і цнотливе, що його учень Плотін навіть не сподівався будь-коли зустріти смертного, здатного зрівнятися з ним [5]. Саме цей ракурс набуття знання є визначальним у теософії, в якій Божественна мудрість розуміється як цілісна система еволюції, план якої відкривається відповідно до готовності свідомості та духовного розвитку людини.

Плотін, один із найвідоміших в історії філософії учнів Саккаса, представляє неоплатонізм, що презентує теософську лінію античного ірраціоналізму в європейському філософському контексті. Яскраві представники античного неоплатонізму Плотін і Порфирій реалізують теософську ідею Божественної мудрості як єдності світу через поняття «Єдине» – ірраціональне світове начало, еманції якого створюють світову ієрархію. При цьому збагнення Єдиного можливо, відповідно до античних неоплатоніків тільки в стані Екстазу (єдиномиттєвого акту збагнення Істини). Учень Порфирія – Ямвліх доповнює теософський контекст філософії неоплатонізму доктриною теургії – духовної практики возз'єднання з Богом за допомогою молитов та церемоній.

До теософського контексту можна долучити й гностицизм II–V ст. (gnosis – знання, пізнання), представлений як гностиками, що

належать церкві (Климент Олександрійський, Оріген), так і мислителів, що не відносяться до християнства, поєднавши гнозис з перськими та сирійськими уявленнями (Василід, Валентин). Спільним місцем всіх гностичних вчень виступає ідея необумовленого пізнання як шляху збагнення істини через безпосереднє спілкування з Богом. Гностицизм так же як теософія віддає пріоритет особистісному духовному досвіду просвітлення над ортодоксальними ученнями та релігійними авторитетами.

Теософським змістом наділено й вчення рейнських середньовічних містиків XIV століття – Майстра Екхарта та його послідовників (Іоанн Таулер, Генріха Сузо, Ян Рюйсбрук). Теософія Майстра Екхарта звернена до трансцендентного у вигляді чистої Божественності, необумовленої суті Бога, що відкривається через глибинне самопізнання «іскорки душі» – духовної основи людини. Через концепт єдності духовної основи людини та трансцендентної суті Божественного вчення середньовічних містиків формує концептуальний простір протестантизму як еволюційного відновлення релігійної свідомості, згідно з чим душа кожного віруючого має можливість безпосередньо віднайти зустріч з божественним абсолютом.

Погляди мислителів епохи Відродження та Нового часу, що відрізняються теософським змістом, таких як Микола Кузанський (XV ст.); Себастьян Франк, Парацельс, Валентин Вайгель (XVI ст.); Якоб Бьоме, Роберт Фладд, Томас Воган (XVII ст.); Еммануїл Сведенборг, Карл фон Еккартсгаузен (XVIII ст.) на основі синтезу теології та космології сприяють формуванню основи природничо-наукової картини світу, реалізованої в XVII-XIX століттях. Навіть, німецькому ідеалізму, з яким традиційно пов'язують ра-

ціоналізм і панлогізм, не чужа ідея теософії. «Тієї теософії, – пише О.П. Блаватська, – що спонукала таких людей, як Гегель, Фіхте і Спіноза продовжувати праці грецьких філософів і розмірковувати про Єдину Сутність – Божество, Всебожественне, що виходить від Божественної Мудрості – незбагненої, невідомої, нероздільної основи будь-якої давньої та сучасної релігії» [6]. Фрідріх Шеллінг, погляди якого пізнали значної трансформації в пізній період його творчості, вживав поняття «теософія» для позначення синтезу містичного богопізнання та раціональної філософії.

Невіра у конструктивно-творчі сили людини, історичний та соціальний песимізм, скептицизм – такі основні риси умонастрою рубежу XIX – XX століть. У цей час відбувається переосмислення суті навколишньої дійсності, якісно переглядаються уявлення про сенс, мету, призначення людської діяльності та пізнання. До поняття «теософія» звертаються представники релігійної філософії, такі як В. Соловйов, М. Бердяєв, С. Булгаков, М. Лоський, погляди яких спиралися на православ'я і вирізнялися критикою десакралізації релігії. Найбільш близько до теософської проблематики підходить Володимир Соловйов, який називав своє вчення «вільною теософією», розуміючи під теософією цілісне знання, або, містичні знання, виражені в стрункій системі логічних категорій.

На хвилі світоглядного пошуку кінця XIX століття теософія набуває нових форм здійснення завдяки діяльності та творчості Олени Петрівни Блаватської. Микола Бердяєв називає Блаватську, її послідовників та однодумців Р. Штайнера, Ч. Ледбітера, А. Безант та ін. «новими теософами», які виконали свою історичну місію, надавши тео-

софії соціальні форми реалізації. У рамках світоглядного пошуку кінця ХІХ – початку ХХ століття в Європі прокидається інтерес до філософсько-релігійних вчень Сходу. Завдяки зацікавленості Ф. Шеллінга та А. Шопенгауера Упанішадами, терміни та поняття індійської філософії інтегруються у європейський філософський простір. Так було підготовлено підґрунтя для теософського вчення «нових теософів», які реалізували універсальний принцип теософії через синтез східної та західної культури. Наприкінці ХІХ століття теософія вперше позиціонує себе як незалежне теософське вчення. В ХХ та ХХІ столітті теософія як самостійний ідейний напрямок в світовому духовному просторі стає об'єктом наукових досліджень. Зокрема сучасний нідерландський дослідник Воутер Ханеграаф роздивляється теософію як знаковий напрямок західного езотеризму.

Теософія та теософське вчення

Трансцендентна основа теософії, її універсальне ядро, а також теософія як духовний шлях життєвої практики знаходить вираження в теософському вченні, яке набуває системного викладення як у споріднених філософських напрямках, так і у працях теософів. Якщо Божественна мудрість це абсолютна Істина, то теософське вчення відображає грані цієї Істини, оформленої у певні знання та уявлення. Теософське вчення не є абсолютною Істиною, а лише спробою наблизитися до неї. Оволодіти знаннями теософського вчення – означає досягти теософського стану свідомості. Накопичення знань недостатньо для набуття Мудрості, тому теософське вчення набуває сенс через

самопізнання як шлях пробудження Божественної мудрості та особистісне вдосконалення практики життя. Засноване у 1875 році в Нью-Йорку О.П. Блаватською, Г.С. Олкоттом, У.К. Джаджем та іншими однодумцями Теософське товариство сприяє практичній реалізації теософських ідей у формах духовного та соціального життя. Творча спадщина О.П.Блаватської та її послідовників складає теоретичну основу теософського вчення, представленого у систематичному викладі знань у теософських текстах. В цьому зв'язку, О.П. Блаватська стверджує: «Є справжня теософія теософів і теософія членів однойменного Товариства» [7].

Теософія як Божественна Мудрість уявляється притягуючим до пізнання ідеалом нескінченної картини світу, який у своїй абсолютній повноті не може бути досягнений в обмежених умовах матеріального буття. Саме тому серед теософів не може бути категоричності та безапеляційності її визначень. Подані нижче погляди видатних теософів розкривають палітру думок про те «що таке теософія?».

Теософи про теософію

Олена Петрівна
Блаватська

Відштовхуючись від тлумачення слова «теософія» як Божественна мудрість, Блаватська розкриває її сутність через поняття «теодидакти», тобто ті, хто навчені Богом або ті, хто близькі до Бога, через що мають знання про Нього.

На думку Блаватської, теософія – це знання у вигляді «доктрини про Бога чи творіння Бога, яка не є одкровенням, але

богонатхненним вченням у своїй основі... Таким чином, теософія, – вважає О.П. Блаватська — це стародавня Релігія Мудрості, езотерична доктрина, яка колись була відома у всіх цивілізованих країнах...це богопізнання, що переносить розум зі світу форм у світ безформних духів...це відчуття сутності світу внутрішнього, невидимого». Теософія, на думку Олени Петрівни – «філософія раціонального пояснення речей, а не набору догматів» [8], «наука про сутність і таємницю всіх речей» [9]. Предмет теософії, згідно з Блаватською – «єдина Вища Сутність, Невідома та Непізнана» [6]. Ця невідома сутність виявляє себе у всіх формах буття, виступаючи справжнім предметом теософії. Мету теософії Блаватська визначає наступним чином: «Почитати цю Присутність, невидиму Причину, що виявляє себе у безперервних наслідках; цей невідчутний, всемогутній і всюдисущий Протей — неподільний у своїй Сутності і неловимий формі і все ж таки проявлений у кожній формі; Присутність, яка всюди, скрізь та ніде; яка є Все і Ніщо, всюдисуще і все ж таки одне; Сутність, що наповнює, пов'язує, обмежує, містить у собі все і сама міститься у всьому» [10].

О.П. Блаватська визначає унікальність теософії у можливості збагнення Божественної повноти свідомості, здатної охопити Мудрість. Вона вважає справжнім дослідником теософії того, хто «відкине старий, протоптаний шлях рутини і вступить на самотню стежку незалежного мислення, спрямовуючи думки до Божественного ... , Пошукувач вічної, «богонатхненної» істини для вирішення світових проблем» [10].

Цитуючи есе американського поета й філософа Ральфа Емерсона про Понаддушу, «Я, недосконалість, поклоняюся своїй власній Досконалості», Блаватська, вважає

теософію єдністю переконання, вивчення та осяяння. «Засобом чи інструментом першого є почуття чи сприйняття, другого – діалектика, а третього – інтуїція. Розум підпорядкований інтуїції – це абсолютне знання, засноване на злитті свідомості з об'єктом, що пізнається. Теософія це, можна сказати, точна наука психології; вона має таке саме відношення до природного, нерозвиненого медіумізму, як знання Тіндалля до знань школяра у фізиці» [6].

Чарлз Вебстер Ледбітер

Слідуючи думці О.П. Блаватської, Чарлз Ледбітер вважає, що «теософія не є релігією, але вона є істиною, яка покладена в основу всіх релігій». При цьому у своїй роботі «Підручник теософії», яка побудована на основі аналізу суті теософії та її зв'язків з філософією, наукою та релігією, Ледбітер стверджує, що теософія це «одночасно філософія, релігія та наука». При цьому здобуття теософських знань приходиться до-свідченим шляхом «по-перше від людей, які пройшли триваліший шлях еволюції і мають безпосередній досвід наближення до істини; по-друге, з висновків, зроблених з результатів розвитку та очевидних наступних кроків еволюції» [11].

Нілакантха Шрі Рам

П'ятий президент Теософського товариства Нілакантха Шрі Рам, виходячи з відсутності остаточного визначення теософії шляхом роздумів над ключовими теософськими поняттями «Мудрість», «Істина», «Матерія», «Свідомість», «Дух», «Божественне», приходять до одного із її розумінь: «Теософією є сутнісні знання з глибини істини, природа

і принципи якої присутні у всьому що існує, в тому числі і в серці людини, що дає можливість пізнати істину в мить ока» [12]. У роботі «Що є теософія?» Шрі Рам формулює суть теософії наступним чином: «Теософія – це Мудрість, яка включає в себе всі речі, сутністю яких є єдність, що лежить в їх основі» [13].

Осягнення цієї єдності Шрі Рам представляє двувекторно – об'єктивно як бачення загальної картини світобудови, в якій безліч аспектів і суб'єктивно, що наповнює єдність безліччю життєвих смислів. Тому теософія, на його думку, має стати «живим досвідом» пошуку та постійного відкриття. Шрі Рам дає оновлене розуміння теософії, доповнюючи об'єктивний підхід суб'єктивною практикою.

Мері Андерсон

Сучасна американська теософія Мері Андерсон, як і Шрі Рам, осмислюючи суть теософії, звертається до етимології самого слова. Суть поняття «Мудрість» відкривається, згідно з Мері Андерсон, через протиставлення поняття «знання», які «належать до нашого повсякденного розуму», у свою чергу «розум, егоцентрично використовує їх. Але ми не маємо іншого шляху, ніж йти від повсякденності», вважає теософія [14].

У зв'язку з цим теософія як Божественна Мудрість «має на увазі глибші аспекти речей, за межею поділу та особистих проблем. Це не означає, що теософія не має нічого спільного із повсякденним життям. Якщо внутрішнє єдино – що є основним принципом теософського вчення і основою теософського життя, то повсякденне життя не має бути відокремлено від глибокої, внутрішньої, Божественної Мудрості, а навпаки, має висловити її» [14].

Майнор Лайл

Відсутність остаточного визначення теософії сучасний теософ Майнор Ліле пояснює великим обсягом вчення, у якому кожен може досліджувати найбільш актуальні та значущі аспекти свого життя». «З цієї причини, – вважає теософ, виникають труднощі у визначенні теософії, які можуть здатися спочатку як слабка сторона, й які з часом стають однією з її найсильніших сторін» [15].

Грунтуючись на аналізі відомого девізу Теософського товариства: «Немає релігії вище за істину», теософ звертається до його аутентичного звучання на санскриті «SatyamNastiParoDharma», вказуючи на недосконалість перекладу слова «Dharma» як «Релігія», що обмежує смисл всієї сентенції. «Dharma є одним із багатьох санскритських слів, які складно перекласти безпосередньо англійською мовою, – стверджує Лайл, – Воно по-різному визначається як «найважливіша якість чи характеристика», як «те, що скріплює», «сила», «закон», або «шлях». Бхагавад Гіта характеризує дхарму як сутнісний обов'язок або мету життя людини. «Якщо ми розглянемо теософський девіз у цьому контексті, як «немає обов'язку, немає закону, немає шляху, який ми можемо пройти, більше, ніж шлях до істини», ми наблизимось до більш повного змісту цієї фрази» [15]. Через таке трактування теософ і рекомендує визначати поняття «теософія» як шлях до істини.

Заключення

Сучасне теософське вчення не ґрунтується на одкровенні окремих теософів, а скоріше інтегрує особистісний досвід усвідомлення та проживання теософських істин. Це особливість сучасного етапу теософії, в

якому вона відображає багату палітру індивідуальних досвідів, нанизаних як бісер на єдину нитку Божественного задуму. Тому сьогодні недостатньо читати праці теософів, що написані більш ніж 130 років тому. Сьогодні важливо мати свій теософський досвід і вміти вести діалог як з теософами, так і з представниками загально-культурних сфер. Згадаємо, що Блаватська у своїх роботах та у безпосередньому спілкуванні постійно підтримувала діалог з сучасними їй вченими та філософами, володіла сучасними тенденціям в науці, намагалася знайти спільну мову з представниками різних релігійних конфесій. На думку Сократа: «Єдине, що Душа забирає з собою – це досвід культури та освіченості». У зв'язку з цим теософи мають сприяти відкриттю евристичних прозріннь у всіх сферах культури, а для цього необхідна освіченість. Сучасна теософія, якщо вона претендує на статус універсальності, має знайти підстави для соціокультурного діалогу, але для цього недостатньо інтелектуально накопичених знань про теософське вчення.

Для того, щоб теософія не залишалась архівним експонатом в аналах людства, а впливала на розвиток духовності сьогодні, необхідно виявляти теософські закономірності у наукових, філософських, загальнокультурних досягненнях. Бо все, що сьогодні існує, всі здобутки, перемоги та поразки людства, весь позитивний та негативний досвід – усе включено в Божественний план. І якщо ми теософи – ми маємо вміти читати весь цей план, бачити єдиний ланцюг причин та наслідків. Відповідно до готовності свідомості приходять теософські знання, що наближають нас до Мудрості. Про це писала О.П. Блаватська у своєму листі до другої Конвенції американських теософів: «Люди

будуть отримувати нове теософське вчення відповідно своєї готовності сприйняти його. Але даватиметься не більше за те, що світ на нинішньому рівні його духовності зможе використати. І від поширення теософії та її засвоєння залежить, скільки знань буде відкрито людям і як швидко» [8].

Якби сучасна теософія залишалася на тому рівні, що був відкритий протягом перших років Теософського товариства, то й вчення й товариство вже припинили би своє існування. Але, на щастя, цього не сталося. Тому кожен з теософів через свою гнучкість свідомості здатний зробити свій внесок у справу сучасної теософії, збагативши її своїм неповторним досвідом. Досвідом, а не лише знанням теософських текстів та їх вихолощеним тлумаченням.

Отже, на завершення, що ж таке теософія? Запропонувати сучасному співтовариству остаточне визначення теософії означає обмежити її. Тому звертаючись до поглядів відомих теософів, я запропонувала основи, а не остаточне твердження. Саме тому О.П. Блаватська і Теософське товариство не підтримують догматизм, а обирають шлях дослідження глибин теософії як самодослідження духовного в людині. Нехтування цією глибиною призводить до спотворення основ теософії у вигляді умоглядних роздумів, поверхневих інтерпретацій та формалізованих поглядів на вчення, часто породжених психізмом, фанатизмом, невіглаством, що набуло значних проявів у сучасних рухах Нью-Ейдж.

Отже теософія – це життя, що усвідює все різноманіття взаємозв'язків, представлених Божественним планом. Теософія – це особистий та безпосередній досвід самодослідження. Це життя відповідно до Космічної Етики, в якій вище веде нижче, тому

нижча природа має прямувати до вищого зразку, до Мудрості в якій немає ворожнечі, агресії, непорозуміння, претензій та невдоволень, бо немає поділу, а є Єдність! Ця сутнісна єдність у самодостатності різного, іншого, відмінного і є Теософським Братерством.

Перелік джерел посилань:

1. Sri Ram N. Why Theosophy is Left Undefined
URL: <https://theosophicalociety.org.au/articles/why-theosophy-is-left-undefined> (дата звернення: 2.04.2024).
2. Collins dictionary.
URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/theosophy> (дата звернення: 3.04.2024).
3. Blavatsky H. P. Theosophical Glossary. London: TPS, 1892.
4. Шабанова Ю. О. Блаватська, Олена Петрівна / Велика українська енциклопедія.
URL: <http://surl.li/bjvly> (дата звернення: 2.04.2024).
5. Blavatski H.P. Le Phare de l'Inconnu. La Revue Theosorhique, Paris, Vol. I, № 3, 1889.
6. Blavatsky H.P. What Is Theosophy? The Theosophist. No. 1, October, 1879, p. 2-5
7. Blavatski H.P. Le Phare de l'Inconnu. La Revue Theosorhique, Paris, Vol. I, № 6, 1889.
8. Blavatsky H. P. To the American Conventions. Letter II (1889) URL: <https://www.theosociety.org/pasadena/hpb-am/hpb-am2.htm> (дата звернення: 2.04.2024).
9. Blavatsky H. P. The Key to Theosophy. DigiCat, 2023.
10. Blavatsky H. P. Who are Theosophists? Theosophist, Vol. 1, № 1, October, 1879.
11. Leadbeater C. W. Textbook of Theosophy. URL: <https://sacred-texts.com/the/tot/index.htm> (дата звернення 2.04.2024)
12. Sri Ram N. Why Theosophy is Left Undefined URL: <https://theosophicalociety.org.au/articles/why-theosophy-is-left-undefined> (дата звернення 2.04.2024)
13. Sri Ram N. What is Theosophy? The Theosophist. April 1959.
14. Anderson M. In the Light of Theosophy The Theosophist, November 1996.
15. Lile M. Transformative Qualities of Theosophy. Quest . November – December, 2004.

Життя є чергуванням спокою і руху, світла і темряви, насолоди та страждання – як у її вищих аспектах, так і в нижчих. А тому ніколи не впадайте в розпач і не дозволяйте панувати думкам, що пригнічують вас. Адже ви вже зрозуміли розумом, а тепер відчули і на досвіді, швидкоплинний, нереальний характер усіх речей, що виходять з органів ваших почуттів і навіть розуму, і ефемерну природу всіх фізичних та емоційних задоволень.

Тримайтеся твердо шляху, який веде до справжнього життя, хоч би якими суворими були ті області, через які він пролягає, хоч би якими безрадісними були пустелі, що відкриваються на ньому то тут то там. Сподівайтесь на Вище Милосердя і Мудрість Вчителів, віддайте ваше серце і душу служінню Ним – і все піде добре.

Анні Безант. Вчення серця

Теософія про свідомість

Наталія Березанська

*Дві проблеми, на які наука поки що не дала жодного пояснення – проблема виникнення життя і ще більша проблема – виникнення свідомості.
Віталій Гінзбург, фізик, Нобелівський лауреат*

Що таке свідомість і як вона виникає? Це питання хвилює сьогодні багатьох вчених. У своїй лекції «Свідомість і мозок» директор Інституту перспективних досліджень мозку К. Анохін сказав: «Вся історія Західної філософії протягом трьох з половиною століть є спробами, що провалилися, пояснити розум. ...Ця проблема ...переходить в область дослідження психології, в область дослідження нейронаук, в область дослідження біології та в область дослідження теорії інформатики та математики, які будують уявлення про те, як ...матерія мозку виробляє суб'єктивні явища. ... Свідомість може бути виведена з теорії мозку. ...Свідомість – це мережа мереж, гіпермережа. ...Людський мозок, можливо, – найскладніший об'єкт у Всесвіті... Свідомість ...не знаходиться поза мозку, вона не знаходиться між нами і між мізками, вона знаходиться в космосі».

Як бачимо, наука не в змозі дати пояснення свідомості, і навряд чи зможе за допомогою фізичних інструментів зрозуміти ви-

никнення свідомості чи досліджуючи мозок, який є лише приймачем вібрацій свідомості та не більше.

Це питання прояснює нам теософія. О.П. Блаватська (ОПБ) у своїй епохальній праці «Таємна Доктрина», особливо у 1-му томі, і навіть у Протоколах зборів учнів внутрішньої групи Езотеричної секції дає деякі вказівки до вивчення свідомості. Вона починає з визначення Абсолютності: «Абсолютність — це те, що є (для наших умів, принаймні) незмінним, у якої ніколи не було початку і не буде кінця, яка всюди, яка є абсолютно усім. І коли ми говоримо про цю Абсолютність, що вона абсолютно несвідома, абсолютно без будь-яких бажань та думок, це тому, що ми маємо і повинні мати на увазі, що це абсолютна свідомість, абсолютне бажання, абсолютне кохання, абсолютне усе» (Неопубліковані протоколи Ложі Блаватської (НПЛБ) від 4.04.1889).

Тобто, свідомість є завжди і скрізь, так як вона абсолютна свідомість, їй не потріб-

но виникати. Але «Абсолютна Свідомість не усвідомлює свою свідомість і, отже, для обмеженого розуму людини має бути «Абсолютною Несвідомістю» (ОПБ, Терра інкогніта, Чи є сни лише пустими видіннями? Сн.). Можливо, тут можна провести аналогію з четвертим станом свідомості – турією, станом абсолютного блаженства, у якому немає жодних думок. В Мандук'я Упанішаді ми знаходимо такий опис четвертого стану свідомості:

«Турія – це не те, що пізнає внутрішній (суб'єктивний) світ, ані те, що усвідомлює зовнішній (об'єктивний) світ, не те, що усвідомлює те й інше, ані те, що є масовим відчуттям, ні те, що є простою свідомістю, ані те, що нерозумне. (Воно) не сприймається (жодним органом чуття), ні з чим не пов'язане, незрозуміле (розумом), невимовне, немислиме, не піддається опису, а по суті своїй має природу свідомості, що становить лише «Я», це відсутність будь яких феноменів, спокій, блаженство і недуальність. Це те, що відомо як четверте (Турія)».

Ми знаємо, що «Це Буття символізовано в «Таємній Доктрині» під двома аспектами. З одного боку – Абсолютний, Абстрактний Простір, що представляє чисту суб'єктивність, те єдине, що жоден людський розум не може ні вилучити зі свого світорозуміння, ні уявити його як сам по собі; з іншого боку – Абсолютний, Абстрактний Рух, що представляє Безумовну Свідомість» (Т.Д. т.1, с.36). Тобто, це Дух і Першоматерія, або як кажуть на сході «Пуруша і Мулапракріті», які є єдиними і в яких вже є потенційна свідомість. Матерія складається з атомів, але Мулапракріті складається не з атомів, відкритих наукою, а із «вічних і неруйнівних математичних точок субстанції» або ану – первинних атомів:

«Атоми, чи то монади Лейбніца, чи то вічні й неруйнівні математичні точки субстанції, не можуть бути ні розчинені під час пралаїї, ні знову утворені під час манвантари. ... І чим би вони не були або могли бути на сьомому плані, кожен із них є ... абсолютним все-світом у собі, що відображає інші всесвіти, і все ж не бути ні матерією, ні духом. ... Тобто кожен є махат, чи божественний задум. ...Абсолют – скрізь, навіть у найдрібніших молекулах матерії. Його не можна ні стиснути в нескінченно малу частину, ні розтягнути в безмежний космос; він є і те, і інше. ...Атом є і його немає. Як міг Брахма бути названий, наприклад, ану — атомом, якби він не був чимось схожим на те, що я намагалася пояснити вам? І чи не міг бути обумовлений чи обмежений простором, часом чи чимось ще? Атом – матеріальна точка, потенціал у просторі, і я вважаю, немає в цьому світі точки, яка не була б атомом. В ану, звісно ж, немає субстанції, про яку ми знаємо (НПЛБ від 14.02.1989). Тобто кожен атом є махат, свідомість, божественний атом, але поки немає прояву, ця свідомість не активізована. Всі три гуни до прояву знаходяться в рівновазі, в спокої. Коли настає година прояву, яка пов'язана з Законом періодичності або циклів, а також з Законом карми, вічний рух через спорідненість деяких атомів порушує гармонійний однорідний ритм.

Олена Петрівна описує це так: «Простір від Вічності наповнений атомами, спонукуваними безперервним рухом, який після закінчення відповідного часу, в міру їхнього скупчення, породжував обертальний рух, породжуючи через взаємні зіткнення бічні рухи, додаючи ідею спорідненості» (ОПБ, ТД, т1.).

Таким чином, коли приходить час, з Абсолютності еманує Абсолют, прихований

у темряві. Так уявляв його Стівен Хопкінгс (див. малюнок). Цей рух призводить до прояву Божественного Розуму, Абсолюту:

«Божественний задум – не Абсолютність, це перший прояв Абсолютності і є Абсолют. Це не Абсолютність. ... Махат — Абсолют нашої манвантари» (НПЛБ від 21.03.1889).

Багато з атомів простору вже розвивалися в попередніх манвантарах і накопичили достатній досвід і усвідомленість на вищих планах буття і оскільки вони «не можуть бути ні розчинені під час пралаї, ні знову утворені під час манвантари», вони просто продовжують існувати та розвиватися у новому всесвіті. Так само, як і людина продовжує своє життя після сну або народжуючись в новому тілі після смерті. Усі набуті здібності та звички у ньому зберігаються.

«Всесвіт є періодичним проявом цієї невідомої Абсолютної Сутності... Наш «Всесвіт» є лише одним з нескінченних, незлічених Всесвітів, і всі вони ... ланки у великому космічному ланцюзі Всесвітів, при чому кожен є наслідком попереднього і причиною щодо наступного» (ТД, т.1).

Але «Абсолют еманує зовсім не тому, що Всевишній або Небесний Батько цього хоче. Це просто тому, що це Вічний Закон, закон ночей та днів, як вони говорять про Брахму. Є дихання, цей принцип, цей закон, і є щось, що проявляється, всесвіт, що проявляється» (НПЛБ від 4.04.1889).

При цьому ми не повинні забувати, що: «ВІН не може бути ототожнений з будь-якою «істотою» в уявленні, доступному людському розуму. ...Найкраще це описано, як ні Дух, ні Матерія, а й те й інше одночасно...» (ТД, т1. Підсумок).

Таким чином, коли починається прояв, Вселенський розум починає активно мис-

лити: «...весь Космос виник із Божественної Думки. Ця думка запліднює Матерію, співвісну з Єдиною Реальністю; і все, що живе і дихає, еволюціонує з випромінювань Єдиного, Незмінного Парабрамана-Мулапракріті, Вічного Єдиного Коріння (Абсолюту). Усе в цьому Всесвіті у всіх його царствах має свідомість...» (ТД. Т.1, відд.3).

І саме Він містить у собі весь наш всесвіт, з усіма його монадами, розвиненими, напіврозвиненими та повністю несвідомими. І Він є абсолютною свідомістю, але вже пробудженою, найбільш розвиненою та усвідомленою на своїх планах прояву. Тому ОПБ на одній зі своїх лекцій сказала «Одне Життя й одна Свідомість одушевляє та оживляє усе». Інші ж монади, що у полі цієї єдиної свідомості, заповнюють усі плани виявленого буття залежно від ступеня розвиненості свідомості. Це велика Ієрархія істот.

«Увесь Космос керується, контролюється та одушевляється майже нескінченними серіями Ієрархій свідомих Істот, з яких кожна має призначену місію і вони є посередниками Кармічних і Космічних Законів. Вони відрізняються нескінченно у своїх відповідних ступенях свідомості та розуму; кожна з цих Істот або була людиною в попередній Манвантарі або готується стати нею, якщо не в справжній, то в майбутній Манвантарі» (ТД, Т.1. Підсумок).

Свідомість монад Сонячного Логосу прокидається на космічному ментальному плані. На малюнках показано прояв нашої Сонячної системи. Перший Логос – непроявлений, це тільки «пробудження» – промінь, усвідомлення себе. Другий – напівпроявлений, це вже усвідомлення своєї сфери усвідомлення, і нарешті третій – проявлений, Брахма, махат або божественний план для нашої Сонячної системи. Але не забуваємо,

що Брахма – це колективна свідомість, це єдина свідомість монад із найбільш розвинутою свідомістю. Все те, що було накопичено монадами Сонячного Логоса в минулих втіленнях, відображається на планах буття і починається кругообіг життя.

Свідомість Планетарного Логоса так само пробуджується на Божественному плані (Аді) космічного фізичного плану. Ті ж монади, які почали свою подорож в Космосі вперше, повинні пройти всі плани від монадичного (місця їх включення в прояву) аж до найнижчого космічного фізичного плану, щоб розвинути свою свідомість. Тільки перебуваючи в обмеженнях фізичної матерії потенційна свідомість під тиском щільної матерії може прокинутися спочатку в пасивну, а потім в напівактивну, може стати сфокусованою та організованою, повністю активною і самосвідомою. Що таке тиск щільної матерії? Це напруга, страждання, які змушують нас вийти зі стану тамасу, лінощів, інерції, стати активними та знайти вирішення наших проблем. Ось чому більшість людей супроводжують страждання. Це призводить до пробудження свідомості, до активності мислення, виникнення питань та пошуку відповідей на них.

«Для пізнання себе чи самопізнання потрібно, щоб свідомість і розпізнавання були б усвідомлені – обидві ці здібності є обмеженими стосовно будь-якого предмета, виключаючи Парабрамана. ... Свідомість передбачає обмеження та визначення; щось, щоб бути усвідомленим, і когось, щоб зрозуміти це щось. Але Абсолютна Свідомість вміщує того, хто пізнає, річ пізнавану і самопізнання, всі три в ньому, і всі три єдині (ТД, т.1, с. 115).

Тобто для усвідомлення чогось необхідні обмеження і цими обмеженнями висту-

пають оболонки монади на кожному плані прояви. Коли первинні монади з'являються на монадичному плані фізичного космічного плану, їх свідомість потенційна, це тільки вроджена здатність до мислення. Тому потрібна дія інших більш розвинених монад, щоб пробудити їх.

«Безмежний розум Дхьян Коганів знає, що щойно емановані атоми нездатні на будь-яку свідому або несвідому дію, якщо вони не отримують уявний імпульс від них» (Листи Махатм. Л. №150).

Коли вони пробуджуються, їх свідомість з потенційної стає пасивною, тобто вони здатні сприймати вплив інших монад і забарвлюватись їх думками та емоціями. Але самі вони ще не здатні мислити, тобто позбавлені можливості волі та самодіяльності, воля в них є лише як потенційність. І ми бачимо, на ментальному та астральному планах з'являються три елементарних царства: перше – на плані вищого манасу, друге – на плані нижчого манасу та третє елементарне царство на емоційному плані. Сама елементарна матерія спочатку нейтральна, але оскільки людина мислить і відчуває, її мислеформи створюють елементалів, і вони оточують людину і будують її ментальну та астральну оболонки. Елементали – це інволюційні сутності й у розвитку їх свідомості необхідний вплив наших сильних емоцій і думок. Таким чином, ми сприяємо їхньому розвитку.

Рано чи пізно свідомість елементалу активізується у напівактивну і тоді монада переходить у мінеральне царство на космічному фізичному плані. Тепер вона не тільки приймає зовнішні вібрації, але й запам'ятовує їх і може дуже обмеженою мірою ініціювати дію, якій вона навчилася сама. Так камені реагують на спеку та мороз, на вітер

та дощ – вони тріскаються та розсипаються. Це їх реакція у відповідь на зовнішні фізичні впливи. Коли ці реакції починають відгукуватися на емоції та почуття, монада переходить у рослинне царство.

У рослинному царстві ця реакція зростає ще більшою мірою. Рослини реагують як на фізичні впливи, так й запам'ятовують взаємодію Космосу з докільцям. Щоосені вони скидають листя, при зростанні тепла і вологи у них набухають бруньки, з'являється листя. Квіти відкривають пелюстки назустріч сонцю та закривають їх уночі, тощо. Крім того, вони реагують на почуття людей. Про це добре знають садівники. Якщо з любов'ю ставитися до рослин, вони квітнуть і рясно приносять плоди. Вчені довели, що рослини розпізнають, чи є хтось біля них та в яких кольорах. Крім того дослідники зняли на камеру те, як сусідні рослини спілкуються між собою дуже оригінальним способом. Рослини оточені тонким туманом з'єднань, що переносяться по повітрю, які використовуються для захисту і спілкування. Таким чином рослини отримують і реагують на повітряні сигнали тривоги.

Потроху свідомість монади рослинного царства починає реагувати і на думки людини. Це сьогодні реєструє наука за допомогою ефекту Кирліана. Фото показують, що рослина випромінює світло, але коли людина наближається до квітки з думкою зірвати її, світіння зникає, хоча квітку ще не зірвали. Так свідомість монади рослинного царства починає активізуватися на нижчому плані ментального плану, що призводить її до трансміграції до тваринного царства.

У тваринному царстві пам'ять вже повністю активізована. Тварини легко піддаються дресируванню, а домашні тварини, до яких належать собаки, коні, мавпи, слони і коти

мають вже свій неповторний характер і здібності. Свідомість багатьох із них вже функціонує на планах нижчого манасу, а пам'ять зберігається на четвертому підплані. Пам'ять монад мінерального, рослинного та тваринного царств зберігається у так званій груповій душі кожного виду, яка поєднує монади подібних вібрацій та реакцій. Коли монада тваринного царства набуває все більшої своєрідності та унікальності, її вібрації підвищуються, її свідомість стає дуже активною і вона відривається від групової душі, а ментальна одиниця (4-й підплан ментального плану) поєднується з 3-м підпланом ментального плану, а потім і з ментальним постійним атомом (1-й підплан ментального плану). Так монада знаходить індивідуальне каузальне тіло і за допомогою Манасапутр (високо-розвинених монад вищих планів, сонячних пітрі або Агнішват) отримує самосвідомість. Народжується свідомість людини. Тому говорять, що «Свідомість живе у мінералах, прокидається в рослинах, працює у тваринах і царює у людей».

Цей процес можливий лише на фізичному космічному плані, як писала Олена Петрівна. Тому що тільки тут людина знаходить ясність об'єктивної свідомості. Таким чином, простежуючи ступені розвитку свідомості, можна визначити, що таке свідомість. Анні Безант у книзі «Дослідження свідомості» пише так: «Це – будь-який відгук чи реакція на зовнішні і внутрішні вібрації». Тому Пітер Рассел писав: «Свідомість не еволюціонує, але є властивістю, притаманною життю. Еволюціонує лише ступінь володіння свідомістю».

Пробудження самосвідомості відбувається дуже повільно. Монади знову і знову проходять по всіх глобусах кожного кола і кожного ланцюга Планетарного Логосу, поки

тільки в четвертому ланцюгу, у четвертому колі, на четвертому глобусі, в 3,5 расі монада набуває самосвідомості.

Таким чином, ми можемо спостерігати, що на інволюційній дузі, коли монада еманує з плану на план, занурюючись у все щільнішу матерію, свідомість тільки починає прокидатися, стаючи з потенційної пасивною. Коли монада переходить у мінеральне царство, а воно четверте, після трьох елементарних, серединне, свідомість стає напівактивною. І з цього моменту починається підйом, еволюційна дуга, коли монада набуває все більш активної свідомості. Вона починає охоплювати своєю свідомістю дедалі вищі плани буття. Монада розпочала свій шлях додому, до джерела, звідки вона розпочала свою подорож. Але монада людини спочатку має об'єктивну ясну свідомість тільки на фізичному плані. Але їй необхідно розвинути самосвідомість і на астральному, і ментальному, і будхічному планах, стати повністю усвідомленою на всіх планах буття.

«Повне або істинне безсмертя, що означає буття, яке безмежно усвідомлює, не може мати ні перерв, ні затримок, ні зупинок у самосвідомості» (Листи Махатм. Л. №72в).

Спочатку в ній розкриваються психічні здібності, бачення астрального плану, уловлювання ідей ментального плану. Це чертог пізнання. «У ньому душа твоя знайде розквіт життя, але під кожною квіткою згорнулася

змія. Астральна царина, психічний світ надчуттєвих сприйняття і оманливих видінь, світ медіумів» (ОПБ, «Голос Безмовності»).

Коли монада своєю свідомістю досягає постійного атома ментального плану, людина отримує першу посвяту і переходить у надлюдське царство. Їй тепер доступний план буддхі, інтуїтивний план, на якому проявляються надздібності. Справжнє ясновидіння і яснослухання, доступ до минулих втілень, тощо.

Але це не межа розширення свідомості. Далі буде підйом усе вище й вище, через багато посвят, поки монада не досягне єдності зі свідомістю монади Планетарного Логоса. І тоді їй доступні всі планети Сонячної системи. Потім вона розширює свою свідомість до свідомості Сонячного Логоса і далі, до всього Всесвіту.

«Душі, які досягли досконалості на цій землі, переходять в інше житло. Проїшовши через усі планети, вони досягають сонця; потім сходять в інший Всесвіт; так триває їхня планетарна еволюція від світу до світу і від сонця до сонця» (М. Мазерс «Викрита каббала»).

І цій подорожі немає межі досконалості. Тому що, досягнувши найвищого плану буття, монада жертвує своїм блаженством і створює новий Всесвіт, щоб допомогти монадам, які відстали, досягти повного розширення свідомості й теж стати всемогутніми та всезнаючими.

Не той день вважай щасливим, який тобі приніс щось приємне, а той, коли ти віддавав людям світло свого серця.

Конкордія Антарова, Два життя

Націонал-соціалізм і Теософія

Франк Рейтемейер, Теософський центральний архів

Незаконне державне переслідування теософінь й теософів у Третьюму рейху почалося незадовго після приходу до влади націонал-соціалістів у 1933 році. Це почалося з безпрецедентної кампанії в пресі, із заходами залякування та тисячами форм переслідування, таких як допити, погрози, засудження тощо. Так доктор Йоганнес Марія Фервейен, генеральний секретар [німецької секції] Теософського товариства (Адьяр) з 1928 року¹, був позбавлений кафедри філософії в Боннському університеті в 1934 році після кількох допитів таємною державною поліцією (гестапо)²³.

У 1934 році офіційно повідомлялося про завдання гестапо, що воно було «створено після захоплення влади з метою запобігання актам саботажу з боку політичних опонентів»⁴. Сучасна медійна кампанія, яка намагається по-новому інтерпретувати теософію та антропософію як гітлерівські стремени, не так вже й оригінальна, нацисти вже намагалися втягнути езотерику у свої політичні мережі – сьогодні вони просто змінюють вивіски⁵. Злочинні державні обмеження, заборони, арешти та конфіскації, які здійснювалися без будь-якої правової підстави, пізніше призвели до наказу про

заборону від 20 липня 1937 року, так що ті теософські товариства, ложі та видавництва, які все ще вижили до того моменту, незважаючи на масові агітації та переслідування, мусили повністю припинити роботу і в них пограбували все майно. Хайнц Хене описує атмосферу ідеологічного терору того часу: «Майже непомітними були тисячі і тисячі очей, які, здавалося, стежили за кожним кроком німців. Багаторукий поліцейський поліп тримав людей у напрузі: 45000 чиновників і співробітників гестапо зареєстровано у 20 контрольних центрах і 39 офісах Рейху, а також у так званих антенах – 300 інших контрольних центрах і 850 комісаріатах прикордонної поліції, які фіксували антирежимні рухи», і: «Гейдріх⁶ задумав схему щільної системи спостереження, що контролювала кожну сферу національного життя та мала на меті забезпечити повне правління НСРПН⁷, під наглядом служби безпеки рейхсфюрера СС та її керівника Райнгарда Трістана Ойгена Гейдріха. Виникла картина політичної поліції, яка відрізнялася від своїх попередниць одним ключовим пунктом: поліція попередніх систем задовольнялася тим, що ловила ворогів держави, так би мовити, на гарячому, вона втручалася, коли

виникала об'єктивна небезпека; проте поліція Гейдріха мала вистежити противника ще до того, як він навіть подумав про опозиційну ідею, не кажучи вже про акт опору. Концепція поліції Гейдріха вийшла за межі, охоплюючи всі прояви життя нації. Поліція перестала бути державним захисним органом, вона пішла в атаку – більше того: вона

стала «вихователем» народу, всемогутнім комісаром з чистки, який звільняв націю від усіх неприємних ідей»⁸.

Нижче ми друкуємо три документи в оригінальному викладенні⁹: постанова, яка вплинула на весь езотеричний рух у Німеччині, наступний наказ гестапо та наказ гестапо в Дрездені.

Копія.

Таємна державна поліція

Берлін, 20 липня 1937 р.

Управління таємної державної поліції

II В 4 – 121/37 L

Стосується: розпуск організацій подібних масонським ложам.

Довідка: без.

Додаток: 1.

На підставі §1 Указу рейхспрезидента про захист народу і держави від 28 лютого 1933 р. (RGBl. I S. 83)¹¹ рейхсфюрер СС і начальник німецької поліції¹² видали указ від 20 липня 1937 р., який надається в додатку – S-PP (II В) № 1249/36 – з урахуванням пізніших доповнень: організації, подібні масонським ложам, які на даний час все ще існують на території Рейху, мають бути негайно розпущені.

Продовження діяльності, відновлення ліквідованих організацій або створення прихованих організацій-наступників було заборонено через загрозу покарання відповідно до §4 наданого наказу.

Водночас рейхсфюрер СС і начальник німецької поліції на підставі закону про конфіскацію антинародного та антидержавного майна від 14 липня 1933 р. (RGBl. I S. 479) встановив, що активи організацій подібних масонським ложам, згадані в його указі, що призначалися для підтримки народу, застосовувалися або мали намір антидержавних заходів.

Рейхсфюрер СС і голова німецької поліції доручили провести цей захід таємній державній поліції.

Поширюється на

всі центри контролю державної поліції та

всі державні поліцейські дільниці, pp¹³.

Вимагаю негайно вжити необхідних заходів для розпуску згаданих організацій і конфіскації активів у тісній згоді з відповідальним відділом СД¹⁴. Детальні необхідні накази про розпуск повинні бути надіслані відповідним представникам організацій із спеціальною поміткою про те, що продовження або відновлення діяльності ліквідованих організацій або заснування прихованих організацій-наступників заборонено, уникаючи наслідків §4 Указу від 28.12.1933 р.

При виконанні наказу необхідно враховувати наступне:

1) Необхідно подбати про те, щоб будь-які наявні особисті справи та подібні документи – списки учасників – були повністю зареєстровані. Матеріал залишити для оцінки у вищих відділах СД.

2) Необхідно звернути увагу на конфіскацію (внесення повідомлень про блокування тощо) певних активів (банківських рахунків, нерухомості тощо), яка має бути спеціально виголошена з формально-юридичних причин.

3) Весь конфіскований матеріал має бути досліджений якнайшвидше у співпраці зі спікерами вищих відділів СД. Культурний матеріал необхідно відокремлювати від некультурного. Необхідно скласти інвентаризацію виявлених некультурних матеріалів. Ці речі повинні тимчасово зберігатися в державних або муніципальних будівлях, максимально уникаючи транспортних витрат.

Культурний матеріал, тепер має бути доступним та передаватися на вимогу вищим відділам СД.

4) Якщо організації знаходилися в орендованих приміщеннях, знайдені матеріали повинні бути перевірені негайно, не пізніше 31 серпня 1937 р. Щоб уникнути подальших витрат на оренду відповідно до пункту 3 – що стосується конфіскації майна організацій, то подальші дії мають здійснюватися під їхню відповідальність.

Надати звіт про виконання наказу.

Підписано Гейдріх

(печатка)

Завірено:

підписано Береке

Канцелярський службовець

* * *

Рейхсфюрер СС і начальник німецької поліції

в міністерство внутрішніх справ Рейху

S-PP (II B) Nr. 1249/36.

Стосується: розпуск організацій подібних масонським ложам.

Довідка: без.

Додатки: немає.

На підставі §1 Указу рейхспрезидента про захист народу і держави від 28 лютого 1933 р. (RGBl. I S. 83), я розпускаю згадані нижче організації, подібні до масонських лож, якщо вони ще добровільно не були розпущені до 17 серпня 1935 р.¹⁵

1. Орден рехабітів.
2. Велика ложа «Le droit humain»¹⁶ (співмасонство),
3. Міжнародна робітничка масонська ложа, Гамбург,
4. Асоціація робітничих масонів, Дрезден,
5. «Піонери у відкритому храмі», кутова ложа у Лейпцигу,

6. Ложа творців «Colonia» (e.V.)¹⁷, Кельн,
7. «Орден лицарів Святого Грааля», Франкфурт-на-Майні,
8. Теософські товариства:
 - а) «Теософське товариство в Адьярі» та підрозділи:
 - аа) Езотерична секція,
 - bb) Співмасонська організація O.M.M.I. (Ordre Maçonique Mixte International)¹⁸,
 - cc) Орден круглого столу (Orden der Tafelrunde),
 - dd) Теософська секта під назвою ліберально-католицька, зараз вільна католицька церква,
 - ee) Теософська міжнародна ліга за братерство народів,
 - ff) Орден служіння (Теософський орден служіння),
 - gg) Золотий ланцюг (Die goldene Kette),
 - hh) Коло лотоса (Lotus Zirkel),
 - ii) Сини та дочки Індії,
 - kk) Храм Рожевого Хреста,
 - ll) Зов Матері Світу,
 - mm) Ліга карми та реінкарнації.
 - б) Теософське товариство «Пойнт Лома» з підрозділом:
 - аа) Теософський клуб і коло лотоса,
 - с) «Міжнародне теософське братерство» – зараз «Теософське братерство», штаб-квартира в Лейпцигу¹⁹, разом із підрозділами:
 - аа) «Теософський братський орден», штаб-квартира в Лейпцигу,
 - bb) «Теософське культурне видання», штаб-квартира в Лейпцигу,
 - d) «Німецьке теософське товариство» (e.V.), штаб-квартира в Лейпцигу, група Базнера²⁰,
 - е) «Загальне духовне братство», Берлін-Нойкельн²¹
 - f) «Асоціація теософської дружби» Анатоль Рембе,
 - g) «Товариство психічних досліджень», Берлін,
 - h) Теософське товариство «Храм людства»,
 - i) «Теософське товариство (понаднаціональне)», штаб-квартира в Лейпцигу²²,
9. Ебдар (Уповноважене братерство стародавніх обрядів), Орден Святого Грааля на Сході Патмосу – організація Во Yin Ra²³,
10. Орден східних тамплієрів (O.T.O.²⁴),
11. Братерство Сатурна (включаючи Товариство езотеричних досліджень),
12. Орден Ілюмінатів, заснований у Берліні (у 1896 році),
13. Орден Грааля (секта Абд-ру-шина²⁵),
14. Summit Supremum Sanctuarium старошотландського обряду масонів Німеччини,
15. Ритуал масонства Сведенборга,
16. Герметичний Орден Золотих Сутінків,
17. Ритуал Міцраїм 90°,
18. Східний Мемфіський ритуал 97°,
19. Стародавній і прийнятий ритуал Хередома,

20. Герметичне Братерство Світла,
21. Fraternitas Rosae Crucis²⁶,
22. Нова гностична церква,
23. Нові ілюмінати,
24. Загальнопансофічна школа,
25. Пансофічне товариство, Генріх Тренкер²⁷, Берлін,
26. Адепти Атлантиди (Майстер Теріон²⁸),
27. «День», лояльність у взаємності, в Гамбурзі.

Залишаю за собою право доповнити цей список й в подальшому.

Продовження і заснування цих, а також заснування прихованих організацій-наступників заборонено під загрозою відповідних покарань.

Водночас на підставі закону про конфіскацію антинародних і антидержавних активів від 14.7.1933 (RGBl. I S. 479) йдеться про те, що активи вищезазначених [організацій] використовувалися для пропаганди антинародної та антидержавної діяльності.

Доручаю Управлінню [таємної] державної поліції розпустити наведені організації.

Організації, згадані в розділі В і перелічені нижче в циркулярі Рейху та міністерства внутрішніх справ Пруссії від 7 грудня 1936 р. (RMBliV.²⁹ S. 1628), вже добровільно або були примусово розпущені, тому в їхньому випадку подальші заходи непотрібні:

- A) Орден дивних товаришів,
- B) Орден друїдів,
- C) Антропософське товариство³⁰,
- D) Рух Маздазнан³¹,
- E) Велика ложа «Правдивий шлях», Ганновер, і «Шлях до світла», Магдебург,
- F) Також згадані в циркулярі від 7 грудня 1936 р. в розділі В,
- A1) Ліга Оріона (секта адоністів доктора Мусаллама Зеттлера³²), і
- B1) «Товариство розенкрейцерів у Німеччині».

Щодо двох останніх орденів – буде окреме пояснення.

Подальші інструкції будуть видані найближчим часом.

Підписано Гейдріх

(печатка)

Завірено:

підписано Береке

Канцелярський службовець³³

* * *

Таємна державна поліція

Дрезден

29 липня 1937 р.

Управління державної поліції Дрездена

Schiessgasse 7

В III КК 2632/37

Розповсюджено

міським головам Дрездена, Баутцена, Лебау, Пірни, Діппольдсвальде, Циттау, Каменця, Мейсена, Гроссенгайна,

бургмістрам Баутцена, Пірни, Мейсена, Циттау, Різи, Фр[?], Радебойля.

Взяти до відома, впровадити в дію й інформувати керівників заборонених організацій, які повинні надати декларації за зразком, що додається³⁴.

Уповноважений:

(підписано) Сандер.

Складено: Дрезден, 29 липня 1937 р.

[Підписано нерозбірливо Грауберг?]

1 додаток

Поліцейський секретар

29.VII.37.

*Переклад з німецької та примітки
Ю.О.Шабанової, оригінал за посиланням:
[https://theosophische-gesellschaft.org/de/
nationalsozialismus-und-theosophie-231.htm](https://theosophische-gesellschaft.org/de/nationalsozialismus-und-theosophie-231.htm)*

¹ Йоханнес Марія Фервейен (1883–1945) – німецький поет, філософ, член Теософського товариства (ТТ) з 1927 р., Генеральний секретар німецької секції ТТ в Адьярі з 1928 р. Через відкриту критику ідей націонал-соціалізму в 1934 р. у нього відкликали ліцензію на викладання. Усі його твори було заборонено у 1936 р. після лекції проти нацистської расової теорії. 27 серпня 1941 р. під час лекційного туру його заарештувало

гестапо і доставило до берлінської в'язниці. Без пред'явлення звинувачень і суду він був відправлений до концентраційного табору Заксенхаузен у травні 1942 р. Але Фервейен і там не дав себе зломити, він став пастором для своїх співкамерників і читав лекції в таборі. Під час евакуації табору 4 лютого 1945 р. він добровільно зголосився на транспортування табір у Берген-Бельзені, куди прибув 7 лютого і помер від тифу 21 березня 1945 р. незадовго до визволення.

² Гестапо (нім. Geheime Staatspolizei) – таємна державна політична поліція Третього Рейху в 1933–1945 рр., призначе-

на для боротьби з супротивниками націонал-соціалістичного режиму.

³ Dr. F.K.Steinberger: *Esoteriker des Westens*. Lorch, Karl-Rohm-Verlag 1953, 157ff. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

⁴ Hans Wagner: *Taschenwörterbuch des Nationalsozialismus*, Leipzig, Quelle und Meyer 1934, Reprint: Bremen, Faksimile-Verlag 1988, S. 104. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

⁵ Принаймні приємно, що прокуратура Відня закрила розслідування проти книго-торговця «Таємної Доктрини» О.П.Блаватської на початку серпня, дивіться 3 частину серії в: *Theosophie heute*, 2/2000. Уся серія статей постійно доступна для завантаження в розділі «Файли» в Інтернет-групі *Theosophy Dialogue*. Автор публікує там додаткові, переважно рідкісні теософські тексти з серпня 2000 року. Посилання: www.egroups.de/group/theosophie-dialog; однак є підозри, що австрійська влада все ще розглядає можливість індексації, а отже, заборони продажу. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

⁶ Райнгард Трістан Ойген Гейдріх (1904–1942) – державний і політичний діяч нацистської Німеччини, начальник Головного управління імперської безпеки (1939–1942), заступник імперського протектора Богемії і Моравії (1941–1942), обергрупенфюрер СС і генерал поліції (1941).

⁷ НСРПН (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*, NSDAP) – Націонал-соціалістична робітничка партія Німеччини.

⁸ Heinz Höhne: *Der Orden unter dem Totenkopf. Die Geschichte der SS*. Augsburg, Weltbild 1998, 8 und 162. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

⁹ Автор володіє оригінальною чотиристорінковою гектографованою надруко-

ваною копією, яку йому подарував у 1995 році покійний теософ Альфред Прохаска. На примірнику вказані втрати тексту, дописки автора позначаються квадратними дужками. Для кращої читабельності квадратні дужки опускалися, якщо текст втрачався не більше ніж на одну літеру*. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

* У перекладі всі квадратні дужки опущені.

¹⁰ «Імперський юридичний вісник» (*Reichsgesetzblatt*) – офіційний вісник Німецької імперії з 1871 по 1945 р.

¹¹ «Імперський юридичний вісник». – Прим. Ф.Рейтмейєра.

¹² Державний секретар Генріх Гімлер*, а не Адольф Гітлер, як невірно заявила Сільвія Кренстон: H.P.V. *The Extraordinary Life & Influence of Helena Blavatsky*, New York, Tarcher / Putnam 1993, S. 597, Endn. 124. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

* Генріх Гімлер (1900–1945) – німецький військовий та політичний діяч часів Третього Рейху, рейхсфюрер СС, один з головних осіб націонал-соціалістичної партії, один з найголовніших та найвпливовіших лідерів нацистської Німеччини, сподвижник Адольфа Гітлера.

¹³ *Perge, perge*, лат. «продовжувати» або «і так далі». – Прим. Ф.Рейтмейєра.

¹⁴ Служба безпеки (СД) (нім. *Sicherheitsdienst Reichsführer-SS (SD)*) – внутрішньопартійна служба безпеки NSDAP, пізніше – служба безпеки рейхсфюрера СС.

¹⁵ Дивіться схожий список у: Horst E.Miers: *Lexicon of Secret Knowledge*, Munich, Goldmann 1993 [доставлено 2/1997], 226f., «Заборона масонства». – Прим. Ф.Рейтмейєра.

¹⁶ «Права людини» (фр.).

¹⁷ зареєстроване об'єднання (нім. *eingetragener Verein*).

¹⁸ Міжнародний змішаний масонський орден (фр.).

¹⁹ Під тиском нацистської агітації ІТВ (Міжнародне теософське братерство)* у серпні 1933 року відмовилося від «I» на позначення «Internationale» (Міжнародний) і відтоді називало себе просто TV (Теософське братерство). Його німецька секція, Теософське товариство в Німеччині (e.V.), перейменувала себе в Німецьке теософське товариство (e.V.) з вересня 1933 р., дивіться його орган: *Theosophische Kultur*, XXV, Jg. [1933], 225 und 257. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

* *Internationale Theosophische Verbrüderung*.

²⁰ Эрхард Базнер (?–1963) – німецький теософ.

²¹ *Paul Raatz*. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

²² *Hugo Vollrath*. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

²³ Йозеф Антон Шнайдерфранкен або *Vo Yin Ra* (1876–1943) – німецький письменник і художник, автор «духовного підручника» «*Hortus Conclusus*».

²⁴ *Orientalischer Templar-Orden*.

²⁵ Оскар Ернст Бернхардт (псевдонім – Абд-ру-шин, *Abd-ru-shin*, *Abdruschin*, 1875–1941) – автор твору «У світлі істини – послання Грааля».

²⁶ Братство Рожевого Хреста (лат.).

²⁷ Генрі Транкер (1880–1956) – німецький книготорговець, антиквар, нео-розенкрейцер, засновник Пансофічної ложі в 1921 р.

²⁸ Алістер Кроулі (1875–1947) – англійський поет, художник, письменник, засновник релігійної течії телему.

²⁹ «Міністерський вісник імперського та прусського міністерства внутрішніх справ» («*Ministerial-Blatt des Reichs- und Preußischen Ministeriums des Innern*»).

³⁰ Наказ гестапо про заборону від 1 січня 1935 р., надрукований у: *Anthroposophen and National Socialism, Flensburger Hefte 3/91, Issue 32, Flensburg 1991, 62ff.* – Прим. Ф.Рейтмейєра.

³¹ Маздазнан – синкретичний культ, що поєднує у собі аспекти християнства і зороастризму, заснований Отоманом Зар-Адуштом Ханішем (1844–1936).

³² Франц Зеттлер (1884–1942) – німецький письменник, використовував псевдонім «доктор Мусаллам», засновник Товариства адоністів (1925).

³³ Цей документ був у трохи скороченому вигляді опублікований у: *Ministerial-Blatt des Reichs- und Preußischen Ministeriums des Innern, Ausgabe A2 (98), Nr. 32 (11 August 1937), 1337–1339.*

³⁴ На жаль, пояснення не збереглося. – Прим. Ф.Рейтмейєра.

Вчитель – людина, яка...

Людмила Передерій, Раїса Калашнікова, Кропивницький

Нещодавно ми, члени теософського відділення «Лайя», а також разом з нами однодумці з кола теософського спілкування, розглянули на своєму плановому засіданні 8-у сходинку маленького літературного твору Олени Петрівни Блаватської «Золоті Сходи» під назвою: «Вірність обов'язку перед Вчителем».

Тема викликала великий інтерес і спонукала до жвавого обговорення. Промовці згадували своїх вчителів, яких протягом життя у кожного було немало, і які зробили певний внесок у їх загальне зростання та розвиток.

Одночасно, кожен з щиросердною любов'ю і вдячністю розповідав, кого на цьому етапі свого розвитку він вважає своїм духовним вчителем. Ними, в першу чергу, стали О. П. Блаватська, Джидду Кришнамурті, Генрі Олькотт, Анні Безант, Уільям Куан Джадж, Чарльз Ледбітер тощо.

В кінці зустрічі було наведено чимало висловів відомих духовних сутностей про те, хто такий Вчитель, з якими і Вам пропонуємо ознайомитися.

ОЛЕНА БЛАВАТСЬКА:

«Без вчителя неможливо досягти справжнього духовного розвитку. Вчитель

показує шлях і допомагає уникнути багатьох помилок на цьому шляху»;

«Справжній Вчитель не дає учню готових відповідей, а навчає його мислити самостійно, шукаючи істину в собі»;

«Боги ж – це душі великих Адептів і Вчителів давно минулих час та віків, аж до порогу Нірвани. Вони підтримують духовне життя людства. Вони передають знання душам людей безпосередньо тільки на духовному плані».

КОНФУЦІЙ:

«Вчитель і учень ростуть разом. Вчитель – це міст між знаннями та учнями, і він має бути шанованим за цей зв'язок»;

«Хто осягає нове, плекаючи старе, той може бути Вчителем».

ХАЛІЛЬ ДЖЕБРАН:

«Якщо ти бачиш у вчителеві те, що йде далі за знання, то ти бачиш його душу».

ЛАО ЦЗИ:

«Справжній вчитель не накопичує. Чим більше він допомагає іншим, тим більше він має для себе. Чим більше він дає іншим, тим більше він отримує»;

«Великий вчитель показує шлях, але не веде учня за руку. Він не навчає буквально-

му розумінню, а допомагає знайти істину самому»;

«Той, хто знає не говорить. Той, хто говорить не знає. Справжній вчитель вчить своїм прикладом, а не словами»;

«Найкращий вчитель той, кого учні ледве помічають. Трохи гірший той, кого вони люблять і вихваляють. Ще гірший той, кого вони бояться. Найгірший той, кого вони зневажають».

ШРІ ЧИНМОЙ:

«Духовний Вчитель – не той, хто говорить вам, що робити, а той, хто показує вам, як знайти відповіді всередині себе»;

«Мета істинного Вчителя полягає в тому, щоб допомогти учню розкрити свою власну внутрішню божественність»;

«Духовний вчитель завжди поруч з учнем, незалежно від фізичної відстані. Його присутність відчувається в серці і душі учня»;

«Вчитель – це провідник, який веде учня через темряву невідання до світла знань»;

«Духовний Вчитель може навчати через безмовність, яка проникає глибше, ніж слова»;

«Коли учень готовий, Вчитель з'являється. Відданість учня і милість Вчителя – це два крила, які несуть душу до її найвищої мети».

КВИНТ ЕННІЙ:

«Вчитель – той, хто виводить блукаючого на дорогу».

РАЛЬФ УОЛДО ЕМЕРСОН:

«Вчитель – людина, яка вміє робити складні речі легкими».

ЕЛБЕРТ ХАББАРД:

«Вчитель – людина, яка вирощує дві думки там, де раніше зростала одна».

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ:

«Щоб учитель міг дати іскру знань, йому треба ввібрати море Світла».

МИКОЛА РЕРІХ:

«Жоден завойовник не може змінити сутність мас, жоден державний діяч... Але Вчитель може зробити більше, ніж завойовники і державні глави. Вчителі можуть створити нову уяву та звільнити приховані сили людини».

ЛЕВ ТОЛСТОЙ:

«Якщо вчитель має лише любов до справи, він буде добрий вчитель. Якщо вчитель має любов лише до учня, як батько, мати, він буде краще того вчителя, який прочитав усі книги, але не має любові ні до справи, ні до учня. Якщо вчитель поєднує в собі любов до справи і до учнів – він досконалий Вчитель».

ДМИТРО ЛІХАЧОВ:

«Вчитель звертається до душі людини не через музику, як композитор, не за допомогою кольорів, як мистець, а прямо. Виховує своїми знаннями і любов'ю, своїм ставленням до світу».

Якось Рабію запитали, чи любить вона Бога. Вона відповіла, що любить. Потім запитали, чи засуджує вона шайтана. Вона відповіла: «Ні. Любов до Бога не залишила жодного місця в моєму серці для осуду шайтана».

Мудрість сходу

Поетична сторінка

Юлія Родіна

Нова молитва

Нова молитва на часі дня, нова молитва!

Про Силу Духу вже рік звучить

Тепер про Світло! Змогти урок нам новий завчить

Дана молитва!

Бо сила Світла не лютъ, а гнів, у чім різниця?

Не стать драконом здолавши морок,

Не стати тим, яким є наш ворог –

У тім різниця!

І бруд, і морок і жах людський, здолаєм пекло

Бо совість є але не людська вона

І тільки з Ним ти пройдеш зпозна

Бо знає пекло

Той Бог, що люди коли не з ним - побачить не в змозі,

Та легко плоть й душі інших їдять

Бо люди совість не розрізнять

Не з ним в дорозі

Бо совість, віра, то не людське, подібне Богу

Коли живе законом добра -

Людини вічна природа та, що

Подібна Богу

Не дай нам Боже вперед ідти, забувши Світло

Змогти, подолати, перемогти!

Але присвоїти то собі

І буде лихо!

Про це молитва і крик душі – відкриєм очі!

Не станем тим, хто пішов на нас

Хто Дух забув, возвеличивсь враз

І впав у ночі...

Не скажем – ми той народ, що зміг ...- забувши Світло

Що йшло й тепер променить скрізь нас,

Без нього безкрилі станем одраз..

Про це молитва!

Про це молитва на часі дня, Зірковому часі

Хай сила Бога розкриє в нас

Вогонь , і духа настане час

І буде назавжди!

(Рік і день по війні, 25.02.23, Ю.Р.)

Резолюції, прийняті Генеральною радою Теософського товариства

Всесвітнє братство

В силу умов, переважаючих у багатьох країнах нині, Генеральна рада заявляє, що, оскільки Теософське товариство виступає за Всесвітнє Братство людей незалежно від раси, віросповідання, статі, каста або кольору шкіри, то будь-яка форма расизму, політика або дії, засновані на дискримінації, заради вигоди одних і на шкоду іншим, суперечать основній суті і цілям Товариства.

Свобода думки

Оскільки Теософське товариство широко поширилося по всьому світу, і його членами стали прибічники усіх релігій, не відмовившись від особливих догматів, вчень і вірувань своїх власних віросповідань, бажано підкреслити той факт, що немає вчення або думки, від кого б воно не походило, яке б будь-яким чином зв'язувало члена Товариства, і якого він не міг би вільно прийняти або відкинути.

Визнання трьох цілей Товариства є єдиною умовою членства. Жоден учитель, жоден автор, починаючи від самої Блаватської, не має ніякого авторитету в плані нав'язування свого вчення або думки членам. Кожен член має рівне право приєднуватися до будь-якої школи думки на власний вибір, але не має права нав'язувати свій вибір іншим. Так само ні кандидат на зайняття якої-небудь посади, ні той що голосує не можуть бути відхилені або відсторонені від голосування через приналежність до якої-небудь школи думки.

Судження або переконання не надають право на привілеї і не служать причиною покарання. Члени Генеральної ради переконливо просять кожного члена Теософського

товариства відстоювати і поступати згідно з цими основними принципами Товариства і без остраху використати своє право на свободу думки і волевиявлення, не виходячи за рамки ввічливості і поваги до інакодумців.

Незалежність товариства

Співпрацюючи з іншими організаціями, чії цілі і діяльність це дозволяють, Теософське товариство являється і повинне залишатися абсолютно незалежним від них. Воно не повинне брати на себе ніяких зобов'язань, окрім своїх власних, і повинно зосередитися на здійсненні власної діяльності в найширшому і всеосяжному плані, з тим, щоб просуватися до досягнення власних цілей і наслідувати Божественну Мудрість, як це відзначається і в абстрактній формі впливає з його назви «Теософське товариство».

Оскільки Всесвітнє Братство і Мудрість не мають визначення і безмежні, оскільки кожен член Товариства має повну свободу думки і дії, Товариство постійно прагне зберігати свої відмінні риси і унікальний характер, залишаючись вільним від зв'язку або ототожнення з якою-небудь іншою організацією.

Про місію

Служити людству зрощуванням все більш глибокого розуміння і здійснення Споконвічної мудрості, духовного само-перетворення та Єдності всього Життя.

Прийнята на засіданні Генеральної Ради ТТ у Міжнародному теософському центрі Наарден, липень 2018 року.

СВІТОЧ

№ 78,
червень
2024 р.

Орган Теософського Товариства в Україні

Немає релігії, вищої за істину

Цілі Теософського товариства:

- Сформувати зразок Загального людського Братства без відмінності раси, вірування, статі, касти і кольору шкіри.
- Сприяти порівняльному вивченню релігії, філософії і науки.
- Досліджувати непояснені закони Природи і приховані можливості людини.

Редакційна колегія журналу: Головний редактор – Гавриленко С.Й., заступник головного редактора – Березанська Н.І., члени редакції – Калашнікова Р.М. (Кропивницький), Кеденко Л.М. (Дніпро), Мерліц О.П. (Київ), О.Мулик (Житомир).

Запрошуємо всіх щирих теософів, шукачів мудрості до участі в розповсюдженні цього видання.

Ви можете вислати його тим своїм друзям, хто цікавиться теософією, Позачасовою мудрістю. Якщо хтось з ваших друзів бажає отримувати через нас цей електронний журнал, напишіть нам про це за адресою info@theosophy.in.ua

Наше представництво у світовій мережі:

www.theosophy.in.ua

<https://ukr-tos.blogspot.com/>

www.facebook.com/theosophy.in.ua

https://www.youtube.com/channel/UC_Gfg8YO5iaXekyxPf0p_Gg

Телеграм канал https://t.me/Theosophy_in_Ukraine

Телеграм чат <https://t.me/+ilwrNVYEe0hIZjRi>

